

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVI.

ТРАВЕНЬ — 1975 — MAY

Ч. 304

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця — головний редактор
(у відпустці)

П. І. Маляр — заступник гол. редактора

О. Г. Коновал, Роман Рахманний — члени

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік).

Канада і США — 6.50 доларів

Австралія — 4.50 австралійських доларів

Франція — 25 франків

Англія — 1.75 фунта

Всі інші країни Європи, Венесуеля — 5.00 дол.

Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide.
S. 5001, Australia.

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки — академік Омелян Пріцак, керівник катедри історії України ім. М. С. Грушевського в Гарвардському університеті. Нататка про професора О. Пріцака — на 6-ій сторінці.

У ЦЮМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Б. Коваленко — Поезії	1
ІІ. Маляр — Біля джерел Шевченкової естетики	2
О. Архімович — Зелена революція	7
В. Іщенко — Посадіть червону калину	9
Д. К. — Педагогічна конференція в Детройті	10
Ю. Мовчан — Цікаве з життя Лесі Українки	12
О. Тарнавський — Акторм	15
Ол. Зозуля — На дерев'яних конях	17
І. Б. — Вечір на пошану У. Самчука	17
Яр Славутич — Чехов як українець	18
Ю. Лавриненко — У стилі доброї європейської традиції	20
Д. Н. — 7-ий з'їзд учителів українських шкіл в Австралії	23
Р. Рахманний — Оживлено концепцію мультикультуризму	25
М. Гава — Творчі успіхи українців у Торонті	26
Б. Мазепа — Поезії	26
Ю. Григоров — Харчування і довголіття	27
Е. І. Кочеровський — Гілертонія або високий тиск крові	27
М. К. Шевчук — Маточне молочко	28
Лист В. Некрасова акад. Снєжньовському	30
А. Янушевський — Сонячні камені	32

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

А. Маяровський, Едмонтон, Канада	\$20.00
Мист. стоваришення "КОЗУБ", Торонто, Канада	20.00
Пані Р. Стратійчук, Саскатун, Канада	10.00
О. Николаїв, Едмонтон, Канада	10.00
Василь Неліпа, Торонто, Канада	7.00
Д. Слюсар, Лондон, Канада	7.00
ІІ. Шанда, Торонто, Канада	7.00
Г. Прихідко, Тандер Бей, Канада	6.00
Григорій Мороз, Торонто, Канада	5.50
М. Химич, Філадельфія, США	5.00
Михайло Мельничук, Торонто, Канада	3.50
С. Глушко, Торонто, Канада	3.50
І. Бренько, Су Ст. Мери, Канада	3.50
М. Г. Іщенко, Судбури, Канада	3.50
В. Кравець, Едмонтон, Канада	3.50
І. С. Мухин, Вінніпег, Канада	3.50
Список Борис, Вінніпег, Канада	3.50
І. С. Козачок, Монреаль, Канада	3.50
А. Ведмідь, Смісвілл, Канада	3.50
М. Ющенко, Лондон, Канада	3.50
О. Котовський, Едмонтон, Канада	3.50
В. Дудко, Парк Ридж, США	3.50
В. Гаєвський, Лос Ендженос, США	3.50
К. Галецький, Риджвуд, США	3.50
Олександер Садовий, Трой, США	3.50
Г. Шмигуль, Сиракюз, США	3.50

(Закінчення на 3-ій стор. обкл.)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не колче відбивають позицію редакції.

БРАТОВІ

Чи йдеш садком,
чи полем волошковим,
чи вулицями міста,
усе навколо
в сяйві світанковім
прозоре, міле, чисте.

Спинить би час,
Спинити хоч на днину
у розквіті світанків, —
втіка від нас,
життю нема зупину,
не повернути ранків.

Землею йшов,
стежок стоптав багато,
дивився смерті в очі, —
пролита кров,
осиротіла хата,
і незабутні ночі.

Шукав добра
для себе, для родини
і знищеного краю, —
а що знайшов? —
роздлуки біль, руйни,
добра ніде немає.

Усе мине,
забуде і родина,
час дожене людину, —
відійде хтось,
побачить світ дитина, —
життю нема зупину.

Д О Л Я

Я мріяла часто про сни,
Крізь довгії ночі безсонні,
У долі просила весни, —
Вона ж мені сріблица скроні.

Як грізна знялася пора,
Усього не вміла злагодити,
У долі просила добра, —
Несла мені горе і скрути.

Я в неї просила квіток,
Вона клала терни під ноги,
Хотіла я рідних зірок, —
Вона простелила дороги.

Шляхами в чужій стороні
Не жебрала більше у долі,
Вона ж в нагороду мені
Життя дарувала на волі.

НАПИШИ МЕНІ ЛИСТ...

Напиши мені лист на сторінці безмежного степу,
Засиніє чебрець по лінійках доріг,
Напиши на блакитному аркуші рідного неба,
Де стежками хмарин вітер буйний пробіг.

Напиши мені лист на шматочку дніпрової кручині,
Розіллються слова, наче хвилі Дніпра,
Утоплю у них тугу, загадки давні болючі,
Попливе за водою журі стара.

Напиши у листі про зелене у кучерях жито,
Зойк бандури, замріяний спів кобзаря,
Загориться серпанком минуле життя пережите,
І засвітиться знову надії зоря.

Напиши мені лист на краєчку зернистої ниви,
Зашумлять в сторінках золотисті лани,
Напиши мені лист на краплині весняної зливи
І веселкою в душу мою загляни.

Травень - місяць СКВУ

місяць травень

МІСЯЦЬ СОЛІДАРНОСТИ З НЕСКОРЕНІМ
УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ

неділя, 11-го травня:

ДЕНЬ СОЛІДАРНОСТИ З НЕСКОРЕНОЮ
УКРАЇНСЬКОЮ ЖІНКОЮ

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ШЕВЧЕНКОВОЇ ЕСТЕТИКИ

У 1957 році на нараді критиків, літературознавців і мистецтвознавців України в Києві доповідав академік Олександр Білецький на тему "Проблеми літературознавства". Доповідаючи, академік затверкнув питання фальсифікації світогляду українських письменників радянським літературознавством. З великим огірченням він стверджував:

"Наші філософи (радянські—П. М.) без особливого напруження довели, як двічі два — чотири, що Т. Г. Шевченко, І. Франко, Леся Українка були матеріялістами, атеїстами, однодумцями російських соціал-демократів і взагалі виконували все те, що вимагається від порядних письменників: піднімались, але не піднялися, зробили великий крок, але не переступили, тобто не змогли стрибнути вище своєї голови і засвоїти ті основи, які у нас мусять засвоїти вузівські студенти".

"Скільки слів витрачено, — говорив академік, — на доведення того, що не потребує ніякого доведення! Коли ми спробуємо відідіти від усієї цієї словесності воду, то що залишається? А ось, що Шевченко, наприклад, з дитинства жив в атмосфері пісень та переказів про Пугачова, і вже в "Катерині" (як написано в дисертациї, автор якої одержав звання доктора) це найшло відгук: козаченки Пугача співають".

Хто читав названу Шевченкову поему, той мав би пам'ятати, там написано:

За Києвом та за Дніпром,
Попід темним гаєм,
Ідуть шляхом чумаченьки,
"Пугача" співають.

Співають чумаки народню пісню з часів Гайдамаччини та пов'язану в народній пам'яті з Хмельниччиною, двох великих історичних періодів епохи визвольної боротьби українського народу від Польщі й Росії:

Ой сів пугач на могилі, та й крикнув він "Пугу!"
Чи не дасть Бог козаченькам хоч тепер потугу!...
Що день, що ніч — усе ждемо, поживи не маєм:
Давно була! Хмельниченька уже не згадаєм!
Ой, колись ми воювали, та більше не будем!...
Того щастя й той долі повік не забудем!
Ta вже шаблі заржавіли, мушкети — без курків,
A ще серце козацьке не боїться турків!

Не в багатьох радянських виданнях ця пісня зареєстрована, вона відродилася у народній пам'яті в роки II-ої світової війни, увійшла до репертуару самодіяльності хорів на Україні й скоро була вилучена. Тепер її на Україні, мабуть, не співають.

Від часу, коли доповідав академік Білецький, багато не змінилося на ліпше в радянському літературознавстві, скоріше — погіршилося. Невідповідна ідеологічна інтерпретація, світоглядові й текстологічні навіть фальшування, фальшування фактів та перекручування їх, тенденційне препарування доводів — лишилося й далі прикметною властивістю радянських досліджень життя та творчості українських письменників, мистців, зокрема, їх світогляду.

У виданій 1960 року *Бібліографії Шевченка* (групова праця), В-во Київського університету, натрапляємо на курйози не менше обурливі, на які звертає увагу академік Білецький. На сторінці 302 (цитуємо) — Шевченко находить "...друзів і приятелів... в таборі російської революційної демократії". Сучасні послідовники російської революційної демократії перебувають за дротами концентраційних таборів, але це інша тема, вернімося до Шевченка. Гаразд, скажемо, чому ні, але якими засобами ця дружба робиться і чому конечної її удовідновати?

Упорядники видання в передмові намагаються препарувати повідомлення про безпосередні зв'язки Шевченка з Чернишевським, щоб удовіднити ідеологічні та світоглядові впливи останнього на геніяльного українського поета-ідеолога, мовляв, М. Костомаров, перебуваючи в Саратові, не міг не розповісти Чернишевському про Шевченка, не міг останній не відчути "співзвучний собі характер Шевченка", а звідси — на підставі єдиного слова "мабуть", автори передмови доводять уже те, чого ніколи не було: "Таким чином, знайомство Шевченкове з Чернишевським... повинно було відбутися між цими датами — 20 травня 1858 року... і 10 березня 1859 року..." — справді ж це той час, коли Шевченко перебуває в Нижньому-Новгороді (тепер Горький) по дорозі до Петербургу, повертаючись з заслання. Бачимо, що віддалі ді Саратова звідти, де тоді перебуває Шевченко, немала. Однаке, як двічі два — чотири, доведено радянському читачеві пріоритет Чернишевського над Шевченком.

Фальсифікація Шевченкового світогляду найбільше виявилася в ділянці естетики, зокрема в частині джерел Шевченкової естетики. Це велика тема, вимагає часу й засобів для дослідження її, обмежимося тут лише ставленням, не вичерпанням, самої проблеми.

Естетика, кажуть, наука про гарне, прекрасне, про красу в мистецтві.

Але естетика є також і поняттям самого прекрасного — воно (естетичне!) і в структурі людського мислення посідає не лише атрибутивну властивість, але й властивість суб'єкта: естетичне, що прекрасне. Уже в античних греків (Арі-

стотель) категорія гарного, естетичного набрала виразного визначення. Це значить, звичайно, що категорія естетичного є абсолютною, вона передбуває в історичному рухові, розвивається. Звідси випливає ще одна властивість естетичного, естетики — та, що ця категорія є розвоєвою, а тому в кожного мистця є індивідуальним виявом його обдарування. Тому буде властивим говорити про естетику, скажімо, Арістотеля й Шеллі, Франка й Довженка, тому є властивим говорити про естетику, скажімо, Аріосто й Шеллі, Франка було й є багато. Читаемо багато висловлювань естетичного значення в багатьох авторів, також у Шевченка:

Ну що б, здавалося, слова?
Слова та голос — більш нічого!
А серце б'ється-ожива,
Як їх почує. (...)

Естетичне, за Шевченком, походить від творчости — з надхнення, обдаровання, покликання... Істотно висловився з цього приводу Михайло Коцюбинський, який багато уваги приділив питанням естетики: "Коли я дивлюся на хмарі, ті діти землі й сонця, що, знявшись високо, все вище й вище мандрують блакитним шляхом, — мені здається, що бачу душу поета.

Я пізнаю її. Он пливе чиста й біла, спрагла неземних розкошів, прозора й легка, з золотим усміхом на рожевих устах, тримтяча бажанням пісні.

Я бачу її. Велика й важка, повна туги й невиплаканих сліз, вагітна всіма скорботами світу, темна од жалю до нещасної землі, вона клубочиться чорними хвилями, важко дихає переповненими грудьми, ховає лице од сонця і гірко плаче теплими слізами, аж поки не стане їй легше.

Я давно знаю її. Вона... Неспокійна, вся насищена вогнем, вся палаюча великим і праведним гнівом. Мчиться шалено по небу й підганяє ліниву землю золотою різкою... Вперед... вперед... швидше разом із нею... в міліон разів швидше в повітрі... І гукає так, щоб всі почули, щоб ніхто не спав, щоб всі прокинулись..." ("З глибини", 1903).

Сказано про Шевченка, про його творчу душу? Коцюбинський розумів, що про естетику говориться засобами емоцій, образу, вона з царини почуттєвої. Він дав образ душі, естетичний образ кожного творчого таланту — Стефаника, Франка, Українки, багатого покоління їхніх творчих послідовників: Довженка, Яновського, і так аж до найновіших часів.

Такого образу творцева душа є джерелом прекрасного, естетичного в мистецтві, вона є самим прекрасним і естетичним, що через поетов-писменників надхнення поселяється в мистецькому творенні, стає його душою, душою мистецького твору, образу, вислову...

Та, ідучи цим напрямом, ми приходимо до психологічної сторони поставленої проблеми, до психологічного джерела естетики мистця, а відтак і до психологічного джерела естетики Шевченкової.

ШЕВЧЕНКО ПРО СВОЮ НЕВОЛЮ Лист до Я. Кухаренка (22. IV. 1857)

Десять літ неволі, друже мій єдиний, знівечили, убили мою і віру, і надію, а вона була колись чиста, непорочна, як те дитяtko, взяте од купелі, чиста і кріпка, як той самоцвіт, камінь ошліфований! Але чого не зробить риторика хамська! Я трхи-трохи не одурів на сім тижні. Та й тиждень же удався! Не дармо я його виглядав десять літ. Десять літ! Друже мій єдиний! Вимовить страшно. А витерпіть? І за що витерпіть? Цур йому, а то я справді одурію.

Психологічна основа кожного мистця захована в анатомо-психологічних особливостях його особи, захована в тому, що ми часто називаємо ОДАРОВАННЯМ, талантом, надхненням. Ідентично за Сковородою: "Дух все-на-все виліплює. Дух і содергйт" (Наркісс). Тобто, дух творить і наповняє!

Сповідаючись перед людьми, Тарас Шевченко в своєму "Щоденнику" признається до неспокійно-творчої властивості своєї поетичної душі, сповненої невгласаючою енергією творення прекрасного, естетичного. Повертаючись із заслання, він нотував: "Перед його (Брюлова — П. М.) дивними творами я задумувався і леліяв у своєму серці свого сліпця Кобзаря і своїх месників Гайдамаків. В тіні його вибагливо-розкішної майстерні, як у палючому дикому степу наддніпрянськім, передо мною переходили мученицькі тіні наших бідних гетьманів. Передо мною розстилався степ, усіяний могилами. Передо мною красувалась моя чарівна, моя бідна Україна в усій непорочній замріяній красі своїй. І я задумувався, я не міг відвести своїх духовних очей від цієї рідної чаруючої краси. Покликання і нічого більше..."

Розкрити психічну основу творення — психологічну основу естетичного у поета-творця — це означає заторкнути лише одну сторону джерела естетики. Це означає сказати лише половину про джерела Шевченкової естетики.

Естетика — категорія також світоглядова. До комплексу естетики у мистця належать не тільки внутрішні та суб'єктивні чинники, але й об'єктивні, зовнішні. Мало сказати — Шевченко був винятково обдарованим, геніяльним. Треба сказати — в яких життєвих обставинах виявилось його вроджене творче обдаровання. Треба сказати, з яких стимулів його талант помножувався (не занепав), під якими діяннями середовища зростав і формувався й плодоносив...

Шевченкова естетика, безперечно ж, не вичерпується особливостями обдаровання й творчих прикмет, стилю, скажімо, вона — система ще й світосприймання й світорозуміння, світовідтворення. Тож не лише суб'єктивна, але й об'єктивна. Мало розгадувати суб'єктивний образ співця в Шевченковім Переображені, як він там зображеній, мало бачити, що його творчість — "то Боже слово, то серце на волі з Богом розмовля"..., що "на землі горе, бо на їй, широкій, куточку

нема тому, хто все знає, тому, хто все чує..." — але треба сказати, бачити й те, що було джерелом того, чому саме цей образ, Перебеня, склався таким, а не інакшим.

Естетика, поруч світогляду мистця, є також його філософія.

Шевченко виробив своє, таке всебічне і таке наподив активне, діяльне відношення до життя, до його минувшини також і майбуття, що не вистачає ні в якій мірі означувати його світогляд спрощеними джерелами "впливів", "переймань" тощо, тощо. Творчий гений Шевченків вибуяв врівень своїй добі — її естетичним, етичним, правним, філософічним, ідейним верховинам, яких досягало тогодене людство.

Життєвий шлях Шевченків — це ходіння по мухах шукання правди-справедливості від першооснови — для особи — до універсального її здійснення — для всього людства. Ішов він, від свідомої юности почавши, ішов настирливо, впевнено навіть не спіткнувшись у ходінні — аж від того, коли — "та плакав, та людей шукав, щоб добру навчили" — до довершення, коли міг сказати: "караюсь, мучусь, але не каюсь!"

Дуже рано натрапляємо в Шевченка на естетичну категорію — вільної людини, що переходить через усю його ранню, вершинну й пізнішу поетичну спадщину, від ПРИЧИННОЇ ДО НЕОФІТІВ.

Поетові почування складаються під діянням пам'яті про сирітське дитинство, кріпацтво, найми та аж до усвідомлення соціального й національного поневолення народу.

Уже в написаних до викупу з кріпацтва поезіях маемо в Шевченка заперечення поневоленого становища людини, де неволі протиставиться непримиренно вільна людина. В ліричному відступі баляди "Причинна" поет творить надхненний образ молодої дівчини, перше закоханої, що прагне любити, як того хоче серце. Образ поширюється в ліриці, яку хронологічно групують за "Причинною", де він часом відтворений виразніше, зокрема в "Тополі", а протиставлення людського характеру неприхильній долі наголошено більше.

Це протиставлення йде одночасно поряд з протиставленням добра й зла в суспільному житті: з одного боку — образ "співця-соловія", що ушляхетнє людські душі, з другого — образ злодія ("з ножем у халіві"), що лютує, доки "безголов'я ворон прокричить" ("На вічну пам'ять Котляревському"). А далі антитеза шириться на протиставлення чужини й України ("До Основ'яненка" та інші поезії), на заперечення неволі свободою.

У поемі "Катерина", першому з черги датованому творі по викупу з кріпацтва, ці почуттєві сбрази протиставлень набирають поширеного змісту, наповненого глибокими роздумуваннями філософічного значення: "отаке то на цім світі роблять людям люди". "Де ж ті люди, де ж ті добрі, що серце збиралось з ними жити, їх любити?" I ось у "Гайдамаках" антитеза суспільного добра — зла стає всеохопною: спокійна гар-

монійна вічність природи й криваві усобиці між народами і внутрі народів.

Коли б Шевченко не написав "Гайдамаків" — усі переказані досі протиставлення й роздумування, ліричні рефлексії й реалістичні змалювання, були б тільки переспівами з народньої етики й філософії. Однаке бачимо, як його естетичні погляди спектрально ширяться поза основи їх починання до поглядів з власних критеріїв — добро в природі, зло в суспільному житті. Чи не від Сковороди ця антитеза в Шевченка? Безпечно, так! Або точніше — вона сковородинська.

За народньою психологією й філософією, яку конкретно взяв Шевченко в аспекті етичному, в аспекті звичаєвого права ("Катерина" — зокрема), сковородинство стає другим з черги, підставовим джерелом Шевченкової естетики, поширеної в етиці до аспектів природного права, як критерію (Сковорода).

Шевченкове сковородинство в естетиці не вичерpuється критеріями природного права, з ним луčиться християнство, теж від Сковороди, християнство сковородинське.

В радянському літературознавстві уперто твердять про атеїзм Шевченка, всупереч тому, що він був послідовним дієстом. До атеїзму в Шевченка так далеко, як і в Сковороди! Твердять про впливи на формування Шевченкового світогляду — ідеології французьких енциклопедистів, з якими, нібито, наш поет знайомиться під час студій в Академії мистецтв. Це ще питання. Французькі просвітителі, зокрема декотрі з них, заперечуючи церкву, як інституцію, що в добу феодально-кріпосницьких відносин стояла на послугах темного царства, доходили до заперечення ідеї Бога взагалі (Дідро, Гольбах...), іхні англійські попередники, підносили ідею Бога як аргумент природного права (Локк) — Шевченко приходить до того ж своїм шляхом, у нього: "Усі на цім світі і царята, і старчата Адамові діти".

Шевченко заперечує роль церкви, як слуги темного кріпосницького царства, але підносиТЬ "Бога слова істини", "сонце правди"... до величі найвищого авторитету в обороні права на волю і людини й народу.

Звідки такий естетичний комплекс у нашого великого й неповторного Шевченка? Безпечно, не з формальної школи-освіти, браком чого часом недруги намагаються принизити нашого мистця-мислителя. Шевченко вчився в школі, в академії мистецтв, вчився самоосвітою. Формальних знань і освіти йому не бракувало. Треба, однаке, мати на увазі, що то пересічним особистостям конечною є школа. Непересічні вчаться з життя — альма матері всякої науки-мудrosti, знання й пізнання. Беручи до уваги те, що й Сковорода ("перший розум наш", як називав його Іван Дзюба), мандрівний філософ, зріс на тому ж, природному, ґрунті — пізнанні життя; бачимо, що й Шевченкове пізнання походить з того ж джерела буття, хоча формально можна говорити стосовно нього про студіювання від ранньої молодості і Сковороди, і Святого Письма, бож — "списував Сковороду або "Три царів со

дари", про що згадує в Орській кріпості (О. А. Козачковському).

Так приходимо до найголовнішого в темі до джерел Шевченкової естетики — на формуванні естетики в Шевченка найбільшою мірою позначилась реальна дійсність, його доба, до пізнання якої він приходить через поглиблений екскурс у минуле, екскурс, перейнятій з народної пам'яті й студіювання. Була це доба неволі й руйни й уставання з руїн до відродження, до національного й соціального визволення України. Поруч сковородинського світосприймання на Шевченковій естетиці позначилось революційне світосприймання, войовниче, перейняті від Хмельниччини й близької хронологічно Гайдамаччини, а це вже відрізняє поета від великого його попередника.

Так перебіг формування приходить до завершення творчого періоду, позначеного "трьома літами" (1843-1845 рр.), коли Шевченко створив усе найкраще, написане ним, коли завершилось формування його естетичних поглядів, що відбилися як духа печать на дальшій його творчості до останнього її рядка.

Коли говорити про місце згадуваної вже ідеології російської революційної демократії в формуванні естетичних поглядів Шевченкових, то воно — ніяке! В радянському літературознавстві просто зловживають подібністю образу сокири — заклику до протицієвиступницького повстання, ніби то перейнятого від російських революційних демократів: "загостріть сокири й за діло" ("Колокол", 1 жовтня 1858 р.), "До сокири кличте Русь" (Письмо из провинции", "Колокол", 1860 р.), у Шевченка:

"...А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталити;
Та добре вигострить сокири —
Та й заходитись вже будить".

Для нашого поета це вже був перейдений етап, селянське повстання, переспівування вже сказаного (до арешту й заслання в 1847 році, квітень), сказаного у ширшому значенні — в заклику до повстання всенародного, до національного визволення: "Холодний яр", "Заповіт", інші твори.

На той час тільки-но починає формуватися рух революційної демократії в Росії, визначніші його представники — Чернишевський (нар. 1828 р.), Добролюбов (нар. 1836 р.) — ще були в студентському чи гімназистському віці й не мали ще за собою будь-чого написаного, створеного, що могло б якимось чином впливати на естетичне формування Шевченка.

Пізні у відношенні до життєвого шляху Шевченка висловлювання Чернишевського й Добролюбова та інших революційних демократів у Ро-

НОВІ ВСТУПНІ СТИПЕНДІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕГІї СВ. АНДРЕЯ В ВІННІПЕГУ

Колегія Св. Андрея в Вінніпегу проголосує нові наступні стипендії для студентів 1975-76 академічного року. На недавніх зборах дирекції Колегії, що відбулися 28-го лютого, дирекція прийняла пропозицію Сенату, щоб створити двадцять вступних стипендій для нашої молоді, яка бажає студіювати в Колегіях.

Шість стипендій по \$300.00 призначені для нових студентів Богословського факультету, а шість стипендій по \$150.00 призначені для студентів, які будуть брати один або більше курсів з гуманістики й перебуватимуть в резиденції Колегії. У 1975-76 академічному році у Колегії будуть викладатися вісім акредитованих курсів з українознавства, релігії та історії.

За додатковими інформаціями та аплікаціями просимо писати на адресу Колегії: St. Andrew's College in Winnipeg, University of Manitoba, 475 Dysart Road, Winnipeg, Manitoba R2T 2M7.

Звертаємось до українського суспільства підтримати стипендійний фонд Колегії — особливо новостворені вступні стипендії — своїми пожертвами. Пожертви можна зголошувати на адресу Колегії.

сії, слухні й важливі, мали значення як перегукування з поглядами нашого поета, значення співзвучності іх поглядів та й тільки з ідеологією української революційної демократії, засновником якої був Шевченко. Для російської революційної демократії не існувало питання національного визволення народів в імперії, про існування якого вони навіть не додумуються, для них бо простір "від молдаванина до фіна" — це єдина Русь — Росія!

Маємо подібність висловлювань, але подібність — ще не тотожність. Говорити про впливи у формуванні естетики в Шевченка є найменше підстав, говорити в такий спосіб, як це має місце в радянських дослідженнях. Це мабуть, істина, що чим більше обдарований мистець, тим менші сліди впливів на його творчу індивідуальність. І досить на це одного важливого аргументу — гениальним творінням у мистецтві завжди властивий національний характер, він домінує. Говорити про вселюдське цих творінь доводиться тільки на підставі їх вселюдського значення своєю функцією: творіння сприймаються людством, мають вартість для нього, однака генеза їх національна; так і виглядає, що інтернаціоналізм-космополітизм з мистецтвом несполучні: мистецтво — культура, позанаціональної її не буває. Таким неповторно українським національним, а звідси і вселюдським є Тарас Шевченко в своїй естетиці.

Шевченкова естетика не лише походить з національного українського джерела, вона стала основою нашої, властиво української, сутто національної естетики, на якій зростає українське національне мистецтво аж до найновіших творінь у літературі, мальарстві, музиці...

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

Академік Омелян Йосипович Пріцак

У березневому випуску свого журналу ми подали коротку нотатку про те, що академік Омелян Пріцак очолив катедру історії України в Гарвардському університеті. Уміщуючи на першій сторінці обкладинки цього випуску портрет ученого з цієї нагоди й на відзначення цього історичного факту, подаємо найголовніші дані з життя і наукової діяльності офіційно призначеної вже тепер керівника катедри історії України в Гарварді, де професор Ом. Пріцак був досі й надалі лишається душою всього українського комплексу — Центру українознавства з його трьома катедрами (исторії, літератури й мови) та Науковим інститутом.

Академік Омелян Йосипович Пріцак народився 7-го квітня 1919 року в селі Лука на Самбірщині. Виростав і до школи ходив Омелян у Тернополі, куди переїхала з ним у 1920 р. його мати, коли вдруге вийшла заміж — після загибелі в польському таборі для військовополонених її першого чоловіка й Омелянового батька (Йосип Пріцак був вояком УГА).

Тернопільську гімназію закінчив Омелян 1936 року. Ще тоді, бувши 12-річним гімназистом, він почав завзято вивчати східні мови — з виразним завданням вивчити історію України на тлі світової історії, а зокрема й на матеріялах історії українського степу — у зв'язку з історією Азії. Почавши з мадярської мови, Омелян продовжував вивчати перську, турецьку, арабську та інші мови.

Навчаючись у Львівському університеті — 1936-1940, Ом. Пріцак концентрувався на вивчені середньовічної Європи та Середньої Азії, а водночас продовжував вивчати східні мови. Як студент університету, він працював у наукових комісіях НТШ — під керівництвом проф. Івана П. Крип'якевича (комісії — джерелознавча, стародавньої історії і нової історії України). Особливо відзначався Ом. Пріцак у вивченні доби Івана Мазепи — склав 300-сторінкову бібліографію про цю добу (саме тепер вона готується до друку в Гарвардській серії українознавчих досліджень).

Від літа 1940 р. Ом. Пріцак, як аспірант у академіка Агатангела Євт. Кримського, вивчав в Києві — в Академії Наук — турецькі джерела до історії України. Покликаний до війська, Ом. Пріцак опинився в 1941 р. в Башкирії, де мав щасливу нагоду вивчати мову місцевого тюркського населення.

У наслідок військових подій Ом. Пр. опиняється в 1942 р. у Львові (після арештів у Києві) і разом із проф. І. П. Крип'якевичем працює в нелегальному Інституті історії. Від осені 1943 р. Ом. Пріцак уже в Берлінському університеті, там він досліджує історію Східної Європи, заглилюється в арабістику, іраністику, а пов'язавши з Українським науковим інститутом у Берліні, співпрацює з Борисом Крупницьким та Ів. Мінчуком. Протягом 1946-48 рр. Ом. Пр. був у Геттінгенському університеті, де його науководослідницька праця закінчується захистом докторської

дисертації з історії Центральної Азії — "Караханідської студії", томи I і II, після чого його залишено працювати в цьому університеті. У цей час він вивчав зв'язки Богдана Хмельницького з Туреччиною і надруковував про це низку наукових розвідок українською та німецькою мовами.

Від 1951 р. Ом. Пр. став дійсним членом НТШ, а від 1952 — і УВАН, з того ж часу стас і постійним співпрацівником Енциклопедії Українознавства.

1951 р. Ом. Пріцак науковою працею про системи племінних назов і титулар алтайських народів витримав конкурс на посаду доцента в Геттінгенському університеті й викладав там алтайську порівняльну філософію та евразійську історію. 1952 р. його запрошено як доцента до Гамбургського університету, де в 1957 р. він став професором. 1961 р. Ом. Пріцак виїхав до Америки і став керівником катедри алтайстики, тюркології та евразійської історії — спершу в Вашингтонському університеті (Сіетль), а від 1964 р. — в Гарвардському.

Як учений Ом. Пріцак часто бере участь у міжнародних конгресах сходознавців; він був ученим секретарем, віце-президентом, президентом і головним редактором видань міжнародного товариства *Societas Uralo-Altaica*. Повернувшись у 1965 р. до інтенсивної праці в ділянці історії України, Ом. Пр. лишився почесним членом того самого тюркологічного товариства.

Як учений із світовим ім'ям, Ом. Пріцак був обраний членом-кореспондентом Турецької академії мови (1957), членом-кореспондентом Академії фінно-угорських наук Фінляндії (Гельсінкі, 1958 р.), членом-кореспондентом Фінського сходознавчого товариства (1953), дійсним членом Німецького сходознавчого товариства, дійсним членом Британського королівського товариства сходознавства, дійсним членом Американської академії наук (1971 р.) та ін. Від 1964 р. він є віце-президентом УВАН.

До офіційного призначення на посаду завідувача катедри історії України ім. М. С. Грушевського (14 січня ц.р) професор Ом. Пріцак устиг написати великі наукові праці: 4-томову — "Походження Русі" (на основі східніх, скандинавських, старо-русських, візантійських та західніх джерел), перший том якої вже готовий до друку; монографії — "Оригінальний хозарський документ", "Слово о полку Ігоревім та евразійський степ" і "Монгольське володіння Україною і Східною Європою". Крім того, в стадії писання його праці — "Історія України до половини 17-го століття" (разом із проф. Ігорем Шевченком) та "Вступ до історії України" (разом із групою його учнів).

Дотеперішня бібліографія найважливіших наукових праць Ом. Пріцака становить понад сто видань.

Академікові Ом. Пріцакові ще тільки 56 років. Як для вченого, це молодий вік. Можна з певністю сподіватися, що професор Ом. Пріцак і на чолі катедри історії України ім. М. С. Грушевського виправдає себе так добре, як досі виправдав — творячи Гарвардське українське чудо.

ЗЕЛЕНА РЕВОЛЮЦІЯ

У спеціальній літературі і в загальній пресі великий галас учинився з приводу застосування у відсталих країнах нових "чудо сортів" (Miracle Seeds) і модерної агротехніки з метою прискореного збільшення врожаїв у всьому світі.

На зелену революцію покладалися надії, що вона подолає примару голоду, яка насувається на людство, — як наслідок диспропорції між буйним зростом населення і повільним нарощуванням сільсько-господарської продукції. Ці рожеві надії не справдилися. Не всюди запровадження зеленої революції супроводжувалося успіхом. Були й великі невдачі. Та й там, де початкові успіхи були великими, згодом сталося зменшення ефекту.

Піднесли голос скептики і вороги зеленої революції. Один з критиків Вільяма Паддок висловився навіть так, що зелену революцію можна побачити, як в одній байці для дітей, — лише крізь зелені окуляри.

Ідея зеленої революції настала під впливом величезних успіхів агрономії в Америці, Європі й Японії та завдякияв появлі нових "чудо сортів" пшениці й рижу. Основною рисою цих сортів є коротке міцне стебло і наявність великої кількості листя, завдяки чому (листю) ці сорти засвоюють більшу кількість соняшного проміння та дають більші врожаї в порівнянні зі звичайними сортами. Високоврожайні сорти пшениці були здобутком 30-річної праці селекціонера Нормана Борлянга в Мексиці. Серед сортів рижу найпопулярнішим був IR8 гіbrid серед сортів Індонезії і Тайваня. Назву зелена революція запропонував Вільям Ганд, який був адміністратором Агенції для міжнародного розвитку. Ідея його мала широку підтримку. Рокфелерівський і Фордівський фонди об'єдналися в 1962 році і відпустили великі суми на здійснення зеленої революції у відсталих країнах та на відкриття дослідницьких агрономічних центрів у країнах зеленої революції та селекційних станцій для виведення нових сортів.

Найвідоміші з тих центрів такі:

1. International Wheat and Maize Improvement Center, Mexico.
2. International Rice Research Institute, Las Banos, Philippines.
3. International Potato Center, Peru.
4. International Center of Tropical Agriculture, Nigeria (Africa).
5. International Crops Research Institute for the Semi-arid Tropics, India.

Виведення нових високоврожайних сортів, застосування великих доз добрива й інсектицидів, зрошення і механізація позначилися в багатьох місцевостях у перші роки зеленої революції знач-

ним піднесенням урожайності. Але пізніше виявилося, що справа не така проста, бо як не там то там урожайність зменшувалась або й цілковито занепадала. Невдачі примусили прибічників зеленої революції бути обережнішими з новими сортами й новою агротехнікою. А противники зеленої революції нагромадили силу матеріалу для обґрутування своєї не завжди об'єктивної критики.

Основною хибою зеленої революції було застосування в великих обсягах і без попередньої перевірки нових сортів і новою агротехніки на територіях відсталих країн. Виявилося, що зелена революція — це не тільки технічні заходи, бо її наслідки викликали зміни в економіці і в соціальних відносинах країн. Наростання конфліктів у сфері економічних і соціальних відносин привело до того, що зелена революція була збита зі своїх тріумфальних позицій. Якщо привести до системи критичні зауваження противників зеленої революції, відкинувши несправедливі полемічні виступи, то вони такі:

1) Однією з причин первісних успіхів було те, що для нових високоврожайних сортів спочатку відводилися найкращі землі, а для звичайних місцевих сортів залишалися гірші. Коли кращих ґрунтів стало бракувати, то почали висівати нові сорти на гірших ґрунтах. Це було причиною зменшення врожаїв.

2) Були висунені обвинувачення з неправдивим зіставленням наслідків 1965-66 і 1967-68 років. Погода в південній Азії була несприятлива в роках 1965-66. Наслідком піднесення врожайності в роках 1967-68 було покращення кліматичних умов, а не застосування програми зеленої революції.

3) Заміна великої кількості місцевих сортів, стійких до несприятливих умов й до збудників фітопатологічних захворювань, невеликою кількістю нових високоврожайних сортів ховала в собі небезпеку, яку організатори зеленої революції не змогли передбачити. Високоврожайні сорти пшениці, що виведені в Мексиці, були відразу висіяні на великих площах в Індії і в Пакистані. Місцеві стійкі сорти були витиснені однорідними в генетичному відношенні сортами новітньої селекції. Але в цій однорідності і крилася небезпека. Досить було одній із рас-збудників грибних захворювань розповсюдитися (розмножитися), як поставала епідемія і гинули величезні маси пшениці. Бувало, що така епідемія виникала після одного-двох років успішного вживання нового сорту. Очевидно, за цей час відповідна раса гриба розмножилася до великих обсягів. Попередні місцеві сорти популяції такої небезпеки не зазнавали, бо серед різних форм популяції траплялися стійкі до тої чи іншої раси гриба.

Схильність "чудо-сортів" до захворювань далі була урахована селекціонерами й шляхом схрещування були виведені нові сорти пшениці, в яких були поєднані ознаки високої врожайності зі стійкістю проти хвороб.

4) Заміна місцевих сортів популяцій однорідними селекційними сортами принесла з собою ще одну небезпеку. Місцеві популяції були джерелом генетичної різноманітності, якою користуються генетики і селекціонери під час виведення нових сортів шляхом гібридизації. Процес зменшення природних генетичних ресурсів, які зберігаються в місцевих сортах, інтенсивно проходить не тільки в районах діяльності програми зеленої революції, а й усюди, де в наслідок успіхів селекції старі сорти популяції витісняються новими однорідними в генетичному відношенні. За влучним виразом Джудіти Міллер невпинно йде генетична ерозія — зникнення багатьох рас і сортів, цінних у генетичному відношенні.

5) Нові сорти для здійснення їх здатності давати великі врожаї потребують застосування дуже інтенсивної агротехніки, великих норм зрошування для рижу й деяких сортів пшениці, величезної кількості добрив та інсектисидів для боротьби із шкідниками і хворобами.

У перший період застосування зеленої революції ціни на добрива та інсектисиди не були високі і передбачалося, що вони будуть знижені. Нового удару зазнала зелена революція в наслідок енергетичної кризи та піднесення цін на паливо, добрива й інсектисиди. Довелося зменшити дози добрив, і тоді знову виявилася ще одна перевага місцевих сортів. За спостереженням індійських агрономів, місцеві сорти краще реагують на мінімальні дози добрив, ніж вибагливі нові "чудо-сорти".

6) Підкреслювалося, що в більшості країн, де відбувалася зелена революція, найбільший успіх мали заможні фармери, бо вони мали досить грошей на закупівлю дорогого насіння нових сортів, добрив й інсектисидів. Крім того, на перешкоді був "психологічний бар'єр" — психологія незалежного селянина така, що він побоюється ризикувати й задовольняється невеликим урожаєм. Тому бідніший фармер тримається старої агротехніки й звичайних сортів, а багатий ризикує й часто виграє.

7) Критики зеленої революції казали, що вона вимагає застосування mechanізації. Машини витісняють ручну працю й тим викликають сільське безробіття. Насправді це не завжди так. Зелена революція супроводжується введенням нових високоврожайних сортів. Догляд за ними вимагає більше праці й уваги, ніж догляд за звичайними сортами. Нові сорти часто бувають скоростиглими і рано звільняють поле. Це дає змогу після збору врожаю першої культури посяти на тому самому полі другу культуру, а це збільшує потребу в робочій силі.

Коли почали виявлятися економічні невигоди програми зеленої революції, то фінансові інституції змінили свою політику й стали звертати

більше уваги на дрібних селян у справі кредитів і постачання насінням і приладдям.

8) Критики звернули увагу на те, що так звана нова агротехніка є новою лише для країн, у яких застосувалася програма зеленої революції. Насправді ж вона є технологією, виробленою американськими фармерами для умов США і Канади. Безпосереднє застосування її в умовах нерозвинених країн було ризикованим. Наперед треба було випробувати й пристосувати цю агротехніку для нових умов. Прикметною рисою американської агротехніки є великі витрати палива, добрив і інсектисидів. Для економіки малорозвинених країн такі витрати були непосильними.

9) Застосування програми зеленої революції викликало не тільки зміни в системі агротехніки, а й велике зрушення в економічних і соціальних відносинах. Дехто з соціологів, наприклад, Ф. Франкель з Пенсильванського університету, передбачають велике соціальні зрушення, якщо запровадження зеленої революції буде продовжуватися без істотних змін.

Наслідки зеленої революції не всюди були однакові. В Індії на початку були такі близкучі наслідки, що уряд уже мріяв про повну незалежність щодо зернових культур. За даними індійської статистики, урожай нових "чудо сортів" пшениці (в перші роки) в чотири рази перевищували врожаї звичайних сортів, але в наступні роки — лише в $2\frac{1}{2}$ рази, нарешті, як це було в 1972 році, стався неврожай, в наслідок чого селяни залишилися ще в гіршому становищі, ніж то було до застосування зеленої революції.

Великими були початкові успіхи на Філіппінах, де мріяли вже стати світовим експортером рижу.

На острові Яві, навпаки, застосування зеленої революції було катастрофічним. Спочатку були помітні технічні успіхи, але далі пошкодила небережність адміністрації: для боротьби із шкідниками, які розмножилися були до колосальних меж, поля рижу затруїли великою кількістю інсектисидів, а потім їх затопили водою, риба, якою харчувалися селяни, загинула, і люди лишилися без їжі.

Острів Ява був найменше придатним об'єктом для експериментів з зеленою революцією. Країна нещодавно вийшла з кризи соціальної революції. Розходження між багатими фармерами й бідними селянами були дуже великі. Благами зеленої революції скористалися власники великих фарм. Незаможним селянам не так легко було одержати кредит, насіння, добрива й приладдя. На перешкоді стали також психологічні прояви. В наслідок всього цього різниця в економічному становищі багатих і бідних ще збільшилася. Господарства дрібних селян були зруйновані. Довідок зеленої революції було підірване. Економічні й соціальні відносини ще більше загострилися — в наслідок діяльності численних агітаторів, представників крайніх радикальних партій.

У всіх країнах програма зеленої революції не витримала іспиту. Виявилася неприємність теорії до практичних вимог. Під час застосування програми зроблено багато технічних помилок, але

головною причиною було загострення економічних і соціальних відносин в країнах, де застосували зелену революцію. Попереднє керівництво було дискредитоване. На його місце виник міжнародний консорціум під назвою консультативна група міжнародних агрокультурних досліджень, що став покровителем восьми світових дослідницьких центрів.

На нове керівництво спали величезні обов'язки. Потрібно вивчити і виправити помилки попереднього керівництва, розширити програму в напрямі використання інших культур, а не лише рижу й пшениці, а також у напрямі використання непопливних районів. Треба передбудувати програму праці так, щоб справа зеленої революції в кожній країні стала національною справою місцевого населення. Кожній з відсталих країн треба виробити власну агротехніку, яка відповідала б місцевим умовам. Треба також вивчати економічну і соціальну сторони проблеми і знайти шляхи для допомоги дрібним господарствам. Тут була б доцільною інформативна робота з метою подолати "психологічний бар'єр", потрібні кредити, кооперація, можливо й безповоротні позички.

У всяком разі, спинити зелену революцію, на догоду її критикам і ворогам, уже неможливо. Вона прийшла в наслідок величезних досягнень генетиків і селекціонерів, творчих зусиль інженерів і агрономів. Потрібно шукати кращих способів для здійснення її.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nicholas Wade. Rise to Prominence at Home and Abroad. Science-American Association for the Advancement of Science. 1973. Vol. 182, No. 4119, pp. 1921-1923.
2. Nicholas Wade. Green Revolution (I), Science 1974, Vol. 186, No. 4169, pp. 1093-1095.
3. Nicholas Wade. Green Revolution (II). Science 1974. Vol. 186, No. 4170, pp. 1186-1192.
4. Judith Miller. Genetic Erosion. Science 1973, Vol. 182, No. 4118, pp. 1231-1233.
5. Roger Revelle. Will there be enough food? Science 1974, Vol. 184, No. 4142, p. 1147.
6. Peter Jennings. Rice Breeding and World Food Production. Science, 1974, Vol. 186, No. 4169, pp. 1085-1088.
7. Wallace Cloud. After the Green Revolution. Sciences. The New York Academy of Science. 1973, Oct. pp. 6-12.
8. Richard Franke. Miracle Seeds and Shattered Dreams in Java. Natural History. The American Museum of Natural History. Nature Magazine, 1974, Vol. LXXXIII, No. 1, pp. 11-18, 84.

ТАРАСОВА БАНДУРА

В Київському музеї архітектури України, серед експонатів знаходяться інструменти української музики. Велике значення викликає бандура, яку нібито дуже любив слухати Тарас Шевченко. Ця велика колекція унікальних народних інструментів є першою такого роду експозицією на Україні.

ПОСАДІТЬ ЧЕРВОНУ КАЛИНУ

Українці в Польщі живуть, як ми на чужині. Спостереження за їхнім життям показують, що варто, часом, перейняти від них щось, корисне й для нас. В. Іващенко закликає своїх земляків садити калину, зробіть і Ви це в Канаді, в Америці, в Австралії, буде приємно й корисно! Редакція

Червона калина

Червона калина... Скільки шляхетних почуттів і дум оживає при самій лише згадці про неї!

І це природно.

Калина — символ дівочої краси й невинності, символ вірного кохання.

Калину садили на могилі козака...

Калина милує зір гостям за святковим українським столом...

Калину з почуттям щирої любові несуть люди Великому Кобзареві...

Нарешті, калина — символ самої України в безмежній пісенно-поетичній творчості нашого народу.

Згадаймо хоча б слова відомої пісні:

Червона калина —
Славна Україна
Хорошенько цвіте.
Ой, роду наш красний,
Роду наш прекрасний,
Не цураймося,
Признаваймося,
Бо баґацько нас є.

А хто залишиться байдужим, слухаючи ось ці слова сумної пісні про смерть козака на чужині:

Казав собі насипати
Високу могилу,
У головах посадити
Червону калину.
Будуть пташки прилітати
Калинон'ку їсти
Будуть мені приносити
З України вісти.

Ця біла в цвітінні, а восени червоноплода красуня дала назву численним нашим селам: Калинівка, Калинове, Калиновий Гай, Калиновий Яр, Калинова Балка, Калиновець тощо; річкам: Калинів, Калинова. В пам'яті спливають гарне ім'я Калина, прізвища: Калиник, Калиновський...

Образ калини пишається в творчості Тараса Шевченка, Лесі Українки, Бориса Грінченка, Івана Манжури, Михайла Драй-Хмари, Володимира Підлалого, Любови Забашти...

А недавно молода композиторка Леся Дичко написала чудову кантату "Червона калина". ...На закінчення хочу звернутися до читачів "Нашого слова". Хто має можливість, посадіть калину коло своєї хати: і гарно, і корисно! Про харчові та цілющі властивості калини нагадувати. мабуть, не треба.

Щодо мене, то я вже кілька років восени, йдучи на прогулянку до лісу, в байрак, до річки, несус в кишенні свіже насіння калини й висіваю його в зручних місцях.

Владислав ІЩЕНКО
("Наше слово", 3. 2. 75)

ПЕДАГОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ В ДЕТРОЙТІ

12-13-го квітня цього року відбулася перша педагогічна конференція, що її скликала Шкільна референтура Світового Конгресу Вільних Українців. Відбувалася ця конференція в Детройті, Сполучені Штати Америки, а брали участь у ній представники шкільних рад Америки й Канади та вчителі українських шкіл із цих двох північно-американських країн; долучилися до цієї конференції і вчителі державних шкіл Канади, де відбувається навчання української мови, та професори університетів Америки й Канади, які брали й беруть активну участь в українському шкільництві — і як автори українських підручників, і як викладачі українознавчих предметів у коледжах та університетах.

Детройтська педагогічна конференція — це значний історичний крок уперед всієї української еміграції в ділянці українознавства, цебто в навчанні дітей і молоді української мови, літератури, історії та інших предметів. Поперше, цією конференцією заманіфестовано готовність об'єднати в єдину систему досі розрізнені шкільні сектори, що діють при церковних та світських організаціях, — в систему під зверхністю Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради (СКВОРА) при СКВУ, а подруге — започатковано створення єдиних і обов'язкових для всіх програм з українознавства.

За визначенням наперед порядком денном на Детройтській педагогічній конференції запроектовано і зроблено таке:

1) в комісіях обмірковано проекти оновлених і осучаснених програм з української мови, літератури, історії, географії, української культури, вишколу вчительських кадрів і виготовлено продумані пропозиції щодо оформлення всіх таких нових програм, а на пленарній сесії конференції ті пропозиції одностайно схвалено. Обраним керівним органам доручено якнайшвидше завершити остаточну редакцію програм і на їх (програм) підставі відразу приступити до виготовлення й видання нових підручників;

2) з голів усіх комісій (програмових) створено постійну програмово-підручникову комісію;

3) обраній комісії в справах вишколу вчительських кадрів доручено опрацювати плян вишколу, перевищколу та довищколу вчительських кадрів і після затвердження того пляну Виховно-Освітньою Радою — вже цього року приступити до реалізації його (пляну) — відбувати короткотермінові курси (шести- чи восьмитижневі) в українському центрі при Гарвардському університеті, при Українському вільному університеті в Мюнхені чи ще при якомусь канадському або американському університеті; вже до початку наступного навчального року опрацювати відповідні програми для останнього року (11-го чи 12-го) українських шкіл та курсів українознавства і для однорічних спеціальних педагогічних курсів (досвід

для таких курсів уже мають українські громади в Чікаго, Детройті та в Австралії);

4) доручено інспекторові українських шкіл (православний сектор) Бобровському довести до кінця переговори з редакторами кількох педагогічних журналів, що виходять в Америці, Канаді, Європі та Австралії, — щоб надалі виходив один солідний педагогічний журнал, редактований редколегією, укомплектованою з редакторів теперішніх журналів і доповненою кількома новими досвідченими педагогами-редакторами.

На сесіях окремих комісій, а потім і на пленарній сесії дебатувалися різні актуальні й важливі справи, відразу приймалися одностайно ухвали по тому всьому, а зокрема такі:

1) сновлені програми й осучаснені підручники мають бути написані з урахуванням психології українських дітей на еміграції і відповідно до сучасних вимог педагогіки й методики з кожної дисципліни, а матеріал у підручниках має бути вкладений доброю літературною мовою;

2) про мову учнів мають дбати не тільки викладачі мови і не тільки на годинах мови, а всі вчителі і незалежно від предмету, що викладається в класі;

3) головне завдання українознавчого навчання — навчити дітей по-українському говорити, уміти порозуміватися українською мовою;

4) навчати дітвому того, що потім може прийтися в практичному житті — в обороні правди про Україну, а тому охоплювати слід повний курс історії України до наших днів, у вивченні географії наголошувати, де проходять справжні межі України, а не тільки межі УРСР; вивчати не тільки фізичну географію України, а й основи економічної та політичної географії тощо.

Світовий конгрес вільних українців через свою Виховно-освітню раду поставив цілком ясно справу, як

— оновити й осучаснити навчання в українських школах у діаспорі;

— покінчити з аматорщиною та імпровізацією й повести діло під одним на цілий світ керівництвом, цебто під керівництвом Світової координаційної виховно-освітньої ради при СКВУ;

— будувати так наше навчання з українознавства, щоб наші учні знали минуле України і добре знали живу Україну сьогодні, щоб наші діти і молодь відчували постійний духовий зв'язок з життям і досягненнями українського народу на його рідній землі.

На закінчення слід відзначити заслуги організаторів цієї першої і такої імпозантної конференції працівників українського шкільництва, а на самперед заслуженої вже діячки панни Іванни Кучер з Детройту, яка близьку сплянувала і організувала ділову частину конференції, протягом двох днів координувала працю комісій і за-

“ДРОТЯНИЙ КІСТЯК” ВЛАДИМІРСЬКОЇ ТЮРМИ

В американському щоденнику *Нью-Йорк Таймс* в числі від 9 листопада 1974 р. була надрукована стаття публіциста і члена “Міжнародної Академії” Джері Лейбера такого змісту:

Нещодавно колишній радянський політичний в'язень виємігрував до Ізраїля. Він приніс таку вістку: “Скажи їм тільки це: мене держать з божевільними. Вони створюють постійне пекло для мене. Намагаються довести мене до такого ж божевілля, як у тих, з якими мене замкнули. Я не можу дихати!”.

Це слова Валентина Мороза, молодого українського історика й націоналіста, який є напередодні смерти у Владимірській тюрмі біля Москви.

Людина, яка принесла вістку від Мороза, розповіла таке:

“Я бачив чимало дечого впродовж моїх десяти років у тюрмі, але мені важко було уявити собі, що людину можна довести до такого стану. Це був Валентин Мороз. Його прізвище напевно відоме кожному українцеві. Українці за кордоном безсумнівно бачили його портрет. Але не вірте цим портретам тепер. Російські жандарми подбали про те, щоб ця людина із щуплявим обличчям та інтелігентними очима вже ніколи не стала подібною до себе.

“Виснажена постать у смугастому одягу рецидівіста, хвора й мертвобліда, нагадувала одну з жахливих фотографій уцілілих жертв. Авшвіцу. В'язничне лахміття звисало на ньому, неначе на дротяному кістяку. На його висохлому черепі коротке щетинисте волосся, а зелениста пергаменова шкіра, страхітлива як у мумії, покривала його високе чоло й виразні щоки. А очі... ні, я не в силі передати того, що я бачив у його очах під час тієї короткої зустрічі”.

вершила зформульованими проектами програм, що їх одностайно привітали й схвалили всі учасники конференції на останній пленарній сесії; зразково впорався з усіма організаційними справами конференції інж. Березовський (також із Детройту), включно з розміщенням на ночівлю приїжджих делегатів і забезпеченням учасників конференції харчуванням у приміщенні, де відбувалася конференція.

Головуючи на пленарних сесіях конференції, заступник голови СКВОРА о. Тимофій Міненко з Канади не дав змарнувати ні хвилини дорогоого часу — і з успіхом вичерпав порядок денний, і точно на час закінчив як першу, так і другу й останню пленарну сесію.

Досвідчені інспектори шкіл — п. Бобровський з Америки, а п. Іван Боднарчук із Канади — своєю конструктивною працею також значно сприяли успіхові цієї конференції.

Відбута в Детройті педагогічна конференція напевно стане переломовим етапом в українському шкільництві поза Україною. *Д. К.*

Мороз відбував четвертий рік тюрми із свого 14-літнього вироку, вже другого після 1965 року, коли то його, 29-літнього заарештували вперше під закидом антирадянської пропаганди. Його “злочином” було те, що він критикував радянську державу.

Його карою були роки безконечних страхіть: його атакували й поранили кримінальні в'язні, його морили голодом і били тюремні сторожі, замикали його разом з божевільними, ізолявали два роки в камері-одиночці.

Він хворий на розлад крові й печінки, а дають йому такі медикаменти, які, як він побоюється, пошкоджують йому мозок. Першого липня він почав голодівку, заявляючи, що воліє смерть, ніж божевілля.

Вістку Мороза передано в світ, якого він ніколи не знов — у світ поза засягом таємної поліції, в якому людям вільно вірити у власну гуманість та висловлювати своє обурення на тортури, що їх зазнає Мороз і тисячі йому подібних не тільки в Радянському Союзі, але й у багатьох країнах, за те, що вони критикують політику їхніх урядів.

Розголос є важливою зброєю в їхній боротьбі за життя. Уряди, навіть тоталітарні, майже завжди реагують на солідарні протести із зовнішнього світу.

“Ми уціліли, — сказав вигнаний Павел Літвінов, прибувши на Захід, — бо існує Захід і в ньому західня преса. Я прошу вас: пишіть більше про нас, думайте про нас і пам'ятайте, що ми терпимо за спільні з вами ідеали, за ідеали волі та громадянських прав”.

Становище Мороза розочарувало. Повідомлення та статті по всьому світі можуть викликати повінь телефонів, телеграм і листів — до Москви, Вашингтону і Владимірської тюрми. Преса має силу висувати, виявляти, нищити. Можливо, вона спроможна врятувати життя Мороза, який символізує передсмертні муки безчисленних інших, а тоді врятувати також тих інших.

(“Сучасність”, січень 1975)

Валентин Мороз припинив голодівку 22 листопада 1974 року, після того, як його перевели до камери з іншим політичним в'язнем. *РЕД.*

УВАГА!

Уже вийшла з друку п'єса В. Винниченка

МІЖ ДВОХ СИЛ

Упорядкував текст і зредагував його

проф. Василь Чапленко

Ціна 2 дол. з пересилкою

Замовляти в адміністрації “Нових Днів”

ЦІКАВЕ З ЖИТТЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ЇЇ РОДИНИ

(З "Хронології життя і творчості Лесі Українки" Ольги Косач-Кривинюк)

Чотири роки тому видана капітальна (928 стор.) праця "Леся Українка: хронологія життя і творчості" Ольги Косач-Кривинюк (рідної сестри великої поетеси), на жаль, ще й досі не знайшла належного її відгуку в нашій пресі.

Автор цих рядків не збирається тут подати аналізу цієї незвичайної в нашій літературі праці — це справа літературознавців або, скоріше, істориків літератури. Але як звичайний читач, вважаю за потрібне навести з цієї великої книги бодай деякі факти або події з життя нашої найвидатнішої поетеси та її близької родини, які або ще зовсім невідомі для більшості наших читачів, або відомі лише з другорядних, часто неповних чи навіть недостовірних джерел.

Написана на підставі оригінальних листів Лесі Українки або її найближчих, згадана "Хронологія" є першоджерельним і тому незаперечним документом всього того, що стосується життя і творчості Лесі Українки, починаючи від раннього дитинства і кінчаючи її передчасною смертю 19-го липня 1913 року. Тим більше, що збирачем і упорядником матеріалів (переважно листів) "Хронології" була рідна сестра Лесі — Ольга Петрівна Косач (за чоловіком Кривинюк), яка ще в 30-их роках, у Києві, розпочала працю над упорядкуванням родинного архіву Косачів, зокрема рукописів та листів Лесі Українки, і тому була обізнана з цією ділянкою напевно краще, ніж будь-хто інший. (Закінчивши свій життєвий шлях 1945 року на 68-му році життя на еміграції. Ольга, на жаль, не дочекалася виходу в світ своєї дійсно капітальної і так цінної праці, над якою вона так старанно і так багато років працювала).

Походження родини Косачів

На підставі "Описання Старої Малороссії" Ол. Лазаревського довідусмося, що предки батька Лесі Українки Петра Антоновича Косача беруть свій рід від "польської шляхти шляхтича" Петра Косача, що прибув у "Малороссію" в кінці XVII століття і служив у Стародубі городничим при полковниках Миклашевському та Скоропадському (ст. 12). На жаль, з "Хронології" не можна з достовірністю сказати, чи "первісний" Петро Косач був таки польським шляхтичем, тобто, поляком за національністю, чи, може почував себе кимсь іншим. (Теоретично можна допустити, що "польської корони шляхтичем" міг би бути і неполяк, але чи так воно було в дійсності з Косачем — невідомо).

Але якщо національне походження предків батька Лесі Українки може бути предметом дискусії, то національний родовід предків Лесі по

матері — Драгоманових — є бездискусійним. Виявляється, що прізвище "Драгоманов" — походить від турецького слова "драгоман", тобто перекладач. Один "заволока грецького походження" (прізвища не подається), як називає його Ольга Косач, служив драгоманом, тобто перекладачем при гетьманському уряді Богдана Хмельницького. Один з його нащадків, Стефан Драгоман, "значковий товариш", був вибраний 3-го січня 1756 року на війта м. Переяслава, "яко чоловік засний і віри годний", підписуючись і далі грецькими літерами. Але його син Яким, що оженився в Гадячому з дочкою гадяцького полкового судді Колодяжинського, вже став писатися як Драгоманов. Один з його синів на ім'я Петро став Лесиним дідом по матері (ст. 14).

Чотирирічна Леся самостійно прочитала першу книжку...

Про непересічну здібність Лесі свідчить той факт, що вона, як пише її сестра Ольга, в 1875 році, тобто будучи лише 4-річною дитиною, вже навчилася читати і самостійно прочитала першу книжку "Розмова про земні сили" Мих. Комарова (чи. 28). І хоч з причини своєї хронічної недуги Леся не вчилася в жодній школі, проте саме завдяки своїм непересічним здібностям, помноженим на вперту працю над собою, вона стала однією з найосвіченіших людей свого часу. "Свою високу освіту, — пише Ольга, — Леся здобула власною силою без учительської допомоги... і то здебільшого лежачи хвора в постелі" (ст. 51). Вже одно те, що вона володіла одинадцятьма мовами — в тому польською, болгарською та італійською, — говорити про все. Вже на 13-му році життя Леся змагалася з своїм братом Михайлом у перекладах українською мовою Гомера та Овідія.

Перший вірш написала Леся восени 1880 року, тобто коли мала 9 років, і звався він "Надія". Пізніше у своєму вірші "До натури" вона пише: "Надія, — їй же першу пісню я співала". Свою "Надію" Леся написала під враженням від арешту та заслання своєї тітки Елени (батькової сестри) у зв'язку з замахом 13 березня 1879 року на якогось Дрентельна (на жаль, не подано про нього будь-яких інформацій: можна припустити, що це був один з тодішніх царських посіпак). Сама тітка казала, що вона була зовсім непричена до того замаху: незабаром після замаху вона в бібліотеці тихо розмовляла з своєю товаришкою, висловивши жаль, що щось там не вдалося (правдоподібно, іспити). Шпигун підслухав їхню розмову, вважаючи, що вони висловили

жаль, що замах не вдався, і тому доніс на них обох і їх заарештували й незабаром заслали на Сибір.

Леся — "небажана дитина"?

Довідуємося, що Леся була "небажаною дитиною" в родині Петра Косача. В чому річ?

Про це Ольга на ст. 39 своєї книги пише так: "Міші (Михайліві — братові — найстарший дитині в родині Косачів — ЮМ) було всього півтора року, як народилася Леся (1871 р.). Мама була ще дуже молода тоді (народилася 1849 р.), виснажена після народження (1868 р.) та годування Міші. Йі ще не хотілося мати так скоро другу дитину і тому Леся була її "небажана" дитина, зовсім не з радістю, як Міша, ждана, а тому спочатку зовсім нелюбима в неї, а потім згодом без порівняння менше любима, ніж Міша і навіть інші діти. Хіба тільки нашого брата Миколу мати любила так само менше за інших. Микола народився дуже скоро після сестри Оксани і в матері знову були, так би мовити, фізіологічні підстави для почуття до нього, як до небажаної дитини. Батько ж Лесю любив завжди сильно з самого початку її життя і до кінця свого життя".

Ольга подає, що коли народилася Леся, в матері не було молока і тому вона не могла сама годувати дитину. Спробувала брати "мамок", змінили кількох, та все були невдачі. Нарешті, почали годувати штучно. Але вона від такого годування, яке в той час було дуже невдосконалене, сильно хворувала на живіт. Боялися, що не виживе. Мати й сама була тоді хвора на недокрів'я і тому не могла добре доглянути двох маліх дітей. "Тільки дякуючи батьковому пильному догляданню та виконуванню всіх лікарських приписів вдалося затримати Лесю при житті", — пише Ольга.

Далі: "Порівнюючи Мішу з Лесею, казали (і мама в тому числі, чи навіть мама головно, бо про інших Леся мені не казала, а лише про матір: про інших я знаю від тіток): Міша красивий, розумний, здатний, інтересний, розвинений, Леся ж негарна, дурна (це слово в материних устах особливо ранило маленьку Лесю, і тому їй так боліче було його чути пізніше від мами про нашого брата Миколу, між іншим, так само несправедливо, як і про Лесю, бо Микола був далеко не дурний), недотепа, нецікава, нерозвинена" (ст. 40).

Але попри таку різницю в ставленні матері до своїх дітей реакція "недотепної", "нецікавої" і "нерозвиненої" Лесі на докорі її рідної матері була зовсім не така, якої можна б було сподіватися від іншої дитини в такому випадку: вона, Леся, і далі, як пише Ольга, безмірно любила свою маму, дуже високо її цінуvala все своє життя, вона її "попросту обожнюvala в дитинстві, вважаючи за ідеал у всьому, хоч нераз умлівала од болю, що його завдавала їй мати"...

Мені здається, що такий парадокс можна пояснити хіба однією з двох причин: або часто висловлюванім поглядом, що "чим краще ти будеш ставитися до своєї дитини, тим гірше вона буде ставитися до тебе", або — в даному випадку —

незвичайно добрим і лагідним характером Лесі, поєднаним з її непересічним інтелектом, який набагато перевищував її сучасників і який тим самим уможливлював їй з погордою і співчуттям ставитися до всіх тих (включно з рідною мамою), хто намагався її принизити або дискредитувати.

Чи поділ своїх дітей на синків і пасинків, який запровадила Олена Пчілка (мати Лесі Українки), був не тільки на словах, але й на ділі — це інше питання. З "Хронології" не видно, щоб Леся будь-коли і будь в чому користувалася меншою опікою від своєї матері, ніж будь-хто інший з її сестер чи братів.

Від 10 років життя туберкульоза почала мучити Лесю...

На початку січня 1881 року, тобто тоді, коли Лесі пішов тільки десятий рік, у неї вперше почала боліти права нога... Спочатку вважали, що то "гострий ревматизм", і тому щоб полегшити болі, застосовували різні натирання та ванни. Болі були такі гострі, що Леся аж плакала, дарма що була терпелива.

У жовтні 1882 року в Лесі з'явився невеликий болючий опух китиці лівої руки, що утруднював її гроти на фортепіані. Знову вважали, що тільки "ревматизм" і знову почали застосовувати згадане вже лікування. І тільки влітку 1883 року земський лікар, поляк Борткевич, уперше діягностував у Лесі на руці туберкульозу кісток і тому радив удастися по допомогу до хірурга. Тепер стало ясно, що болі в правій нозі чи суглобах були того ж самого туберкульозного походження, на який у той час ще не було жодного ефективного ліку і з яким, як не раз жартома казала Леся, вона вела "тридцятирічну війну".

Коли і від кого Леся дістає прізвище "Українка"

Це сталося наприкінці 1884 року, коли Леся вперше надрукувала її "Конвалію" в "Зорі" 1884, ч. 22, та "Сафо" в тому ж журналі ч. 23. Тоді ж мати дібрала для Міші та Лесі псевдоніми: Михайло Обачний та Леся Українка.

Але навіть і тоді, коли Леся вже виявила свій непересічний поетичний талант, її матері й далі здавалося, що вона, Леся, є "майже ніщо" у порівнянні з її улюбленим сином Мішоєм. Про це Ольга пише так: "в четвер 23-го березня 1889 року (отже, коли Лесі пішов уже 19-ий рік — ЮМ) Міша читав якийсь свій твір, що так дуже сподобався мамі... Характерний для ріжниці маминого ставлення той ентузіазм, з яким мама реагує на Мішину літературну "удачу": з таким ентузіазмом мама ніколи не говорила навіть про найдаліші Лесині твори..." (ст. 103).

У березні 1893 року вийшла друком (власним коштом) у Львові перша збірка віршів Лесі Українки "На крилах пісень". Відповідаючи Осипові Маковесі на його рецензію на цю збірку в "Зорі", Леся в листі з 28 травня 1893 року пише: "Я сама бачу, що моя книжка вийшла занадто сумна і це шкодить доброму враженню... Часто у

поетів настрій поетичний залежить від погоди.— одні найбільше пишуть на весні, в чудову погоду. другі можуть писати тільки під час осінніх дощів. У мене ж цей настрій залежить найбільше від того, яка погода в душі, і я пишу найбільше в ті дні, коли на серці негода...” (ст. 200).

В листі до Маковея з 19 вересня Леся скажеться, що львівська “Просвіта моїх книжок” (“На крилах пісень” та “Переклади з Гайнє”) не приймає на продаж... Порадьте, що мені робити аби не дати мишам на поталу своєї і чужої праці”... (ст. 210).

Михайло Драгоманов і російська православна церква

8-го червня 1895 року, проживши менше ніж 54 роки, помер у Софії (Болгарія) від розриву аорти дядько Лесі Українки Михайло Драгоманов.

Постало питання — як поховати знаменитого дядька, який відіграв таку велику роль в ідеологічно-національному вихованні Лесі Українки. Ольга Косач-Кривинюк пише: “Леся, знаючи добре дядькові погляди, казала, що треба ховати без релігійної обрядовості. Мені вона розказувала, що дядько просив, аби після його смерті не дали його “тим чорним крукам” (так він називав православне духовенство, якого дуже не любив), щоб вони “не заводили” над ним на похоронах”.

Та як сказав Іван Шишманов (чоловік дочки Драгоманова Лідії) (він з Лесею вдвох порядкував усім), болгарське право не визнає нерелігійного похорону. Тому зважили, що якщо вже не можна поховати без релігійного обряду, то вже нехай його поховають за протестантським обрядом, як найпростішим і “найменш прикрим для дядька, а не тому, що він ставився прихильно до протестантського руху”, як пише Г. Лазаревський (ст. 323).

9-го червня (на другий день після смерті — чому так спішили?) такий похорон відбувся в

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК — КНИЖКА ОЛЬГИ КОСАЧ-КРИВИНЮК “ЛЕСЯ УКРАЇНКА. ХРОНОЛОГІЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТИ”

Видання Української Вільної Академії Наук у США, 927 сторінок, 33 ілюстрації.

Книжка великого формату у гарній оправі роботи Петра Холодного. — Ціна 20 дол.

Купуйте в українських книгарнях

або замовляйте в Академії:

Ukrainian Academy

206 West 100 St., New York, N.Y. 10023, USA

Софії. Вища Софійська школа взяла його на свій рахунок. Серед численних вінків на одному був напис: “Од Твоєї жінки і Твоїх діток”, на другому: “Дорогому Дядькові од його Лесі” (Леся в той час перебувала в Софії і була біля нього аж до самої смерті).

Чому погнівалися Леся Українка та Іван Труш

Спочатку було все дуже добре. Ще наприкінці березня та на початку квітня 1900 р. Іван Труш на замовлення Наукового товариства ім. Т. Шевченка малював у Києві портрет Лесі Українки. В листі до Ольги Кобилянської (14. XI. 1900) Леся пише, що “ми з ним дуже добре товариши”. Потім не раз зустрічалася з ним і вела дружнє листування. Але згодом їхні відносини настільки попсувалися, що в листі до М. В. Кривинюка (чоловіка Ольги) Леся пише: “Головна прикість та, що ми зірвали знайомість з Трушем і, здається, назавжди. Він сам того схотів, несподівано для мене, — рішуче не схотів мене бачити, хоч я просила про те власне для об'яснення”... (ст. 689).

На жаль, на підставі книги не так легко відповісти на це питання з повною достовірністю. Але з того, що подано, виходить, що Труш обвинувачував Лесю в тому, що вона привсюдно висловлювала своє невдоволення з продажу її портрета намісникові графові Пінінському (В одному з листів Труш на це відповів Лесі, що “Ваш портрет верне незадовго від намісника на своє давніше місце” — ст. 693). Що вона, будучи заприязненою з Мих. Павликом, “не хотіла йти посередині, а разом з Кривинюком стала в партійних поглядах по його боці проти мене”. Що на засіданні ради НТШ “Ви представили його (Павлюка), як чоловіка, над котрим ми збиткуюмося”... і т. д.

Але з дальших взаємообвинувачень можна переконатися, що справа тут була не в портреті чи Павликіві, а головно в Раді (Аріядні) Драгомановій (дочці Мих. Драгоманова), в яку закохався і тому хотів з нею одружитися Труш, але до чого поставилися негативно і Леся, побоюючись, що її двоюрідна сестра тим самим попаде в “погане пілоткарське гніздо у Львові, якщо вона там буде жити”. “Там панує, — писала Леся до Кривинюка в листі з 29 травня 1903 р., — важка й затхла атмосфера в тих колах, куди Труш хотів би її впровадити, а з симпатичною і порядною молоддю він в натягнених стосунках...” (ст. 689).

Та не зважаючи на все, Аріядна (Рада) Драгоманова не послухала поради Лесі і 21 січня 1904 р. одружилася з Іваном Трушем і поїхала з ним до Львова.

Дещо про Клименту Квітку — чоловіка Лесі Українки

Хоч, може, трохи пізно, але бодай в останні роки свого страждальницького життя Лесю Українку доля нагородила самовідданим і ширим приятелем життя. Ним був Климентій Васильович Квітка (1880-1953), знатець музики та етнограф. Крім любові до музики (а Леся, як пише її се-

Дорогі наші Олімпіє Євстафіївно і Йосипе Йосиповичу!

Цього року вся наша свідома спільнота відзначатиме 80-річчя життя й 60-річчя Вашої великої самовідданної мистецької діяльності, Вашого жертвеннного служіння українському народові та його культурі.

Президія Об'єднання Українських Письменників "Слово", разом з усім своїм членством, щиро-сердечно вітає Вас обох з цим Вашим славним ювілеем і зичить Вам якнайбільше здоров'я й доброго самопочуття. Ми всі пишаємося тим, що можемо бути, жити і працювати разом з Вами. Ми, зокрема, глибоко вдячні обом Вам за Вашу довголітню, таку дружню й гармонійну співпрацю з нами. Ми горді також тим, що в особі Йосипа Йосиповича вітаємо нашого почесного члена. Ця висока відзнака припала йому не тільки за його великі заслуги перед українським театром, але й за його літературний талант есеїста, мистецького критика, мемуариста й історика театру.

З Вашими обома іменами пов'язується найсвітліший період українського театру, що його до вершин підніс, з Вашою активною участю, Ваш учителем і Друг Лесь Курбас. У Ваших особах ми вітаємо неподоланих і незрадливих однодумців, споборників і продовжуваців мистецьких ідей цього великого творця новітнього українського театру. Обпершись на його ідеї, Ви у вільному світі не тільки продовжили, а й поглибили, поширили та удосконалили їх своїм досвідом і талантом.

За довгі роки Вашої праці на українській сцені, кожне у своєму амплію, Ви створили багато образів-шедеврів, що їх ніколи не обмине жодний сумлінний історик українського театру. Під Вашим мистецьким режисерським керівництвом, вперше українською мовою й на українській сцені, було поставлено драму світової слави "Гамлет".

Ви, глибоко розуміючи важу безперервності життя українського театру, віддали своє знання і досвід молодшому поколінню, виховавши цілий ряд талановитих молодих акторів української сцени. Це також Ваша велика заслуга.

Тож за це все: за Ваш великий життєвий і мистецький подвиг, за Ваш самовідданий жертвений труд для добра українського народу та його культури прийміть від нас, з нагоди Вашого славного ювілею, наш низький поклін і вдячність, нашу любов і нашу глибоку пошану.

За Президію ОУП "Слово"
Григорій Костюк — Почесний голова
Остап Тарнавський — Голова

стра Ольга, дуже добре грала на фортепіані) і української культури взагалі, їх єднало й те, що обое вони хворіли на туберкульозу. І Квітка був навіть більше хворий на цю страшну недугу, ніж сама Леся. 23-го березня 1907 року Ольга писала своєму чоловікові М. Кривинюкові:

"Квітці досить зле. У нього захоплена ціла права верхівка легень... Аналіз мокроти дав масу

Остап ТАРНАВСЬКИЙ

А К Т О Р

Йосипові ГІРНЯКОВІ й
Олімпій ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ
у їхнє славне вісімдесятиріччя

Не штука підмальованим актором
нести із сцени вивчені слова —
та штукою акторові бува
життя пройти несплямлене докором.

Весь світ — театр, де ти стоїш між хором,
що криком реквієм тобі співа:
не маєш тексту, не горячі світла,
і заля — мур, що станув чорним бором.

І лише в тобі — у людській глибині
блістти, мов світіч, вибрана ідея,
яка вела тебе крізь темні дні

шляхами, що темніші ніж тюрма,
як ти поніс безсмертний гімн Орфея
тій Музі, що незмінна та одна.

бактерій і еластичні волокна (це найгірше, бо, значить, йдеться про розпад тканини) та епітелій. Вчора я одержала листа від Лесі. Вона пише, що перші дні Квітці було "нічого собі", але потім підскочила температура і 17-го вечера почалася страшна кровотеча з легень, яку насили вдалося затамувати всячими інъєкціями. Ялтинський лікар знайшов у нього каверну" ...

Я навів цей майже класичний опис найтяжчої стадії туберкульози (а не слід забувати, що Ольга — сестра Лесі — за освітою та фахом була лікарем), щоб ствердити, що Климентій Квітка в ті часи, коли фактично не було жодного ефективного ліку проти сухот, просто якимсь "чудом" вилікувався від того надзвичайно тяжкого випадку туберкульози. (Прожив він до 1953 року, тобто до 73-го року життя, переживши свою дружину Лесю на цілих 40 років).

З "Хронології" не можна довідатися, коли точно Леся запізналася з Квіткою, який був на 9 років молодшим від неї. Більш-менш це сталося десь на початку 1900-их років. З того часу вони часто разом подорожували, одне одному допомагаючи. Нарешті, 28-го липня того ж 1907 року, коли Квітці стало набагато краще, вони формально одружилися. В той же день "всі родичі" з гадяцького Зеленого Гаю послали телеграму Лесі до с. Бережці (де відбулося їхнє вінчання), вітаючи з одруженням. У зв'язку з цим, кілька місяців пізніше (21-го жовтня) Леся писала до однієї з своїх приятельок, Маргарити Комарової-Сидorenko, так:

"Я взяла влітку шлюб з Климентом Квіткою для того, щоб ніхто не противився нашим планам взаємодопомоги та спільногого життя. Ми вже стільки лиха пережили й перебороли, що надалі не можемо уявити собі життя нарізно... Настрій

у мене настільки добрий, що я навіть в інтервалах пишу драматичні поеми, що означає, що все в порядку... Я ні на один день не зважилась би покинути Кльоню, я не люблю навіть, як він іде куди хоч на годину без мене, бо мені все здається, що йому ще може трапитися лихо" (натяк на легеневу кровотечу — ст. 801).

Автор багатьох наукових праць з музичної етнографії, Квітка в роках 1922-33 був керівником Кабінету муз. етнографії ВУАН, а з 1933 р. до самої смерти, 1953 р., перебував у Москві.

Наймолодша Лесина сестра — Ізидора — серед нас!

Як приємно знати, що не хто-будь, але рідна сестра Лесі Українки, тобто людина, яка зростаючи й живучи разом з Лесею, знала її краще, ніж будь-хто інший, на радість і гордість всього українського народу, живе й благоденствує серед нас! Це Ізидора Петрівна Косач (по чоловікові Борисова) — наймолодша сестра Лесі (нар. 9-го березня 1888 року — в с. Колодяжному, на Волині, у "великому домі" в кімнаті "біля райської яблуньки", як пише її сестра Ольга).

Чи, може, тому, що Ізидора була наймолодшою дитиною в родині Косачів, чи, може, з якихось інших мотивів, але згідно зі спогадами її на 11 років старшої сестри Ольги, її в дитинстві звали найрізноманітнішими і найніжнішими, які тільки були можливі, іменами, а саме: Біла Гусь, Гуся, Гусінка, Дроздик, Дора, Дроздоньо, Патя і т. д.

Згадуючи про народження Ізидори, Ольга на ст. 74 своєї "біблії" пише: "На другий день уранці ми всі пішли подивитися на нову сестричку і, пам'ятаю, завважили, що вона подібна до Лесі".

І це дійсно так. І ця подібність залишилася й по сьогоднішній день. Як сказав мені один знайомий, дивлячись чи розмовляючи тепер уже з понад 80-річною Ізидорою Петрівною, не раз здається, що бачиш і розмовляєш з самою Лесею Українкою...

До речі, ім'я Ізидора дали їй на те, щоб вона, коли виросте, була як "донна Ізидора".

Леся, бувши на 17 років старшою за свою наймолодшу сестричку, завжди про неї дбала — чуйно і ніжно. Хоч Леся й сама була хвора і часто потребувала допомоги, вона при кожній нагоді старається чим тільки могла допомогти "Паті". Разом з братом Мішою Леся врятувала Ізидору від смерті, коли та 1890 року тяжко захворіла на дифтерію. Антидифтерійні сироватки тоді ще не було і тому тільки завдяки самопожертві та виконуванню всіх приписів лікаря Дилекторського, який не втратив надії на її порятунок (бо інші ковельські лікарі втратили, довівши цим самим матір до такого розпачу, що вона не встані була доглядати тяжко хвору дитину) вдалося врятувати "Патю". "Дуже то страшний був час у нашій родині, — пише Ольга, — з тим "слоном" (так називали подушку з киснем, яку мала хвора), з пульверизацією горла хворій, під

час якої вилітала сила дифтерійних плівок, які її душили, з безсонними ночами над нею, коли здавалося, що Ізидора вже вмирає... Брат Михайло часами не витримував фізично і засинав. Тоді на допомогу йому ставала Леся, яка ніколи не захаювалася робити все те, що приписав лікар. В душі Лесі напевно був не менший розпач, ніж у інших, бо вона дуже любила малу сестру, але вона намагалася бути на вигляд спокійною і стриманою. Не дивлячись на те, що вона й сама була хвора й ослаблена, Леся мала якусь надлюдську й подивуздну витривалість. Вона часто не їла й не спала, аби тільки допильнувати малу й нічого не пропустити для неї зробити. Правда, ця витривалість була поєднана з великом напруженням, бо коли небезпека минула, Леся почувала себе дуже знесиленою і тому змушенна була (також з причини болів у нозі) знову довше лежати в ліжку. Але Лесі до цього було байдуже, їй було важливо лише те, що сестра врятована. Пам'ятаю, з якою втіхою і радістю та задоволенням дивилася вона на малу, як її уже під час видужання підносили до вікна, щоб ми, стоячи під вікном, могли на неї подивитися крізь шибку. У малої від дифтериту довший час був спаралізований голос і тому вона могла тільки шепотіти. Ми крізь шибку не чули, що вона там шепоче, але чули, як у неї в грудях "кіт муркотить". Над тим муркотінням Леся ще довго вболівала і намагалася зробити все, щоб довести хвору до цілком нормальнога стану" (ст. 129).

Вдруге рятувати сестру Ізидору Леся поїхала восени 1905 року до Петербургу, де та була вже 17-річною курсисткою і хворіла на черевний тиф. І втретє Леся врятувала Дору, але вже не особисто, а лише своїм славним іменем — 1939 року, цебто коли московські окупанти повернули Дору з заслання тільки через те, що вона була рідною сестрою Лесі Українки. Це був гарний жест для "визволених" та "ощасливленых" західних українців: напевно ж були і такі серед "визволених", які запитували, де ж тепер або що поробляє рідна сестра Лесі Українки...

При цій нагоді побажаємо вельмишановній Ізидорі Петрівні, яка тепер живе в США, побиті рекорд свого діда по батькові Антона Григоровича Косача, який прожив 96 років і, як згадує його внучка Ольга Петрівна, майже до самого кінця був сильний і здоровий, ходив і їздив верхи на полювання і дуже дивувався, коли хто казав, що болять зуби, бо не розумів, як то може "боліти кістка" ... (ст. 881).

"Хронологія" вийшла з відома Української вільної академії наук у США під загальною редакцією Петра Одарченка. Обкладинку оформив митець-маляр Петро Холодний.

Нехай це буде Вашою амбіцією. Дорогий Передплатнику, — приєднati бодай одного передплатника "Нових днів"!

НА ДЕРЕВ'ЯНИХ КОНЯХ
Міні фейлетони

ПРАВЕДНІ І ГРІШНІ

Було це так:

— Наши кадри в комсомолі, — проголосив Іван Багряний.

— Ми блискуче відокремлюємось, — відповіла "Українська трибуна".

Потім друкувались: прокляття, розп'яття — дзвеніли мідь і скло та вітрогонилися вершники на дерев'яних конях. Скінчилася ця баталія поділом на праведних і грішних. Праведні твердили, що нація понад усе, а тому треба робити збірку та готовити акцію проти лакеїв Москви: письменників, мистців, науковців і всіх тих, що працюють на окупанта.

А грішники їм: а як же з слюсарями, токарями, свинарками й доярками? Лакеї вони чи не лакеї?

Це було чверть віку тому. Час не теща — не чекає, а летить і підстъбует думи-роздуми, та показує стежки-доріжки. І от, нині по цих крутих стежках безстрашно метеорять колишні комсомольці: генерали Григоренко, поети Морози, Чорноволи, Караванські, Плющі; і тисячі не знаних, невідомих. Щасти ж їм, Боже, в добрий час! А ми ж, як зможемо, — допоможемо.

Ну, а я на це зареагували праведні?

Висловідались, запричастілись — і закраяли на широку скалю колекту.

АСИМІЛЯНТИ ЧИ СИМУЛЯНТИ?

Сиджу над книгою "Українське мистецтво" і приглядаюся до знайомих облич: ось Садовський, Саксаганський, Заньковецька. Праворуч Крушельницька, Мишуга, а в нижчому ряді — Паторжинський, Донець, Литвиненко-Вольгемут, Петrusenko...

І пригадалось мені, як один із цих корифеїв, Саксаганський, прощався з театром, востаннє зігравши улюблену роль Виборного. Грав він так, що під кінець глядачі закидали його, з ніг до голови, квітами. А коли зійшов зі сцени, студенти вхопили його на руки і з веселим гамором принесли аж до самого дому. А він лише: "Хлопці, та лишіть, я ще в силі й сам дотяпну!"

От як наш народ шанує мистців!

Засłużені корифеї відійшли. Їхні місця зайняли молодші: Гнатюки, Мірошниченки, Руденки. Несуть вони на крилах пісні Україну в усі куточки нашої плянети, і хвилями хотиться голос — любіть Україну!... І докотився цей голос до Канади. А тому, що любов — це пульс душі, то й прийняли українські душі рідну пісню по різному: одні квітами, інші (сивоволосі) — з киями, немов підлітки на конях з верболози. І хоч цих інших була краплина дъогтю в бочці меду, все ж засмерділо: чи асиміляцією, чи симуляцією.

Вечір на пошану Уласа Самчука

Стараннями Громадського Комітету і Мистецької Ради при Відділі Комітету Українців Канади Торонто, улаштовано Вечір на пошану визначного письменника Уласа Самчука. Вечір відбувся 19 квітня ц.р., у Вест Парк Авдиторії.

Вечір відкрив д-р Петро Глібович, голова відділу КУК Торонто. Програмою керувала пані Оксана Соколик. У вступному слові д-р П. Глібович підкреслив великі заслуги Ювілята, письменника й журналіста, який за свою літературну працю удостоївся нагородження Шевченківської медалі і грамоти. Ювілят, Улас Самчук, та його дружина Таня, зайняли почесне місце на сцені, поруч них сиділи: Юрій Стефаник, голова Об'єднання Українських письменників в Канаді "Слово" та диригент-бандурист Григорій Китастий.

Відчитано багато привітань, а між ними й привітання від міністрів Велша, Мунро; від Митрополита Української Православної Церкви Михаїла, від Т-ва "Волинь", етнічної преси, Централі СУС, УНО й багато інших. Григорій Китастий, висловлюючи привітання від Капелі Бандуристів, зложив пожертву на видавничий фонд Уласа Самчука \$100.00, а Дмитро Фодчук \$70.00. Разом із привітанням \$20.00 надіслав широко відомий пан Плевако із Франції. Привітання з подарунком від мейора міста Торонта пана Д. Кромбі склав д-р П. Глібович. Дуже речева і змістовна промова була Юрія Стефаника.

Концертну програму злагати своїми виступами: бандурист Григорій Китастий, Осип Гошуляк, піяністка Т. Ткаченко, молода солістка Ірка Вельгаш, піяністка Ольховецька, а уривки із прози Уласа Самчука читали: Ніна Теліжин та Дмитро Романик. На сцену виступали учні Рідної Школи малі — сестра і брат Цимбалюки, вручили букети квітів ювілятові. На кінець виступив із словом шанований письменник Улас Самчук. Голос його могутньо звучав на залі. Хоч 50 років літературно-письменницької праці уже за ним, то вичувалося, що він саме у розгарі своєї творчості, не одним ще вартісним твором повадує нашу спільноту.

Роля письменника на еміграції дуже важлива. обставини, в яких він працює, незавидні умовини праці — дуже тяжкі. Улас Самчук зачепляє свою талантливі і наполегливості в праці піднісся понад усіякі загумішки, служить народові, без директив з центру і будь-якої допомоги. За ним прекрасний доробок, перед ним ще великі можливості. Щасти Боже!

J. B.

Засмерділо всупереч твердженню потойбічного поета, що

Є сиві кручі, що Дніпро голубить,
І є пісні. Та які пісні!

Хто їх полюбити, той не розлюбить
І не зрееться і на вогні.

Як бачите, зrekлися і без вогню. А може й не було чого зrikатися. Як ви гадаєте?

ЧЕХОВ ЯК УКРАЇНЕЦЬ

Іван Овечко, ЧЕХОВ і УКРАЇНА, Український Вільний Університет, 1973, 150 стор.

Російська література... Коли покопатися в життєписах письменників, зокрема неофіційних життєписах, "перетрусти по кісточках", як мовив один поет, усіх її великих творців, то легко прийти до переконання — велику російську літературу створили неросіяни!

Пушкін виразно підкреслював свій африканський родовід, Лермонтов туманно висловлювався про свою шотландськість, Гоголя ще за його життя називали "хитрим хохлом", Лев Толстой "потовстів" лише тоді, коли його дід чи прадід перестав бути "фон Дікке" (про це вперто мовчать російські дослідники Толстого), Тургенев — жагучий татарин Турга (до речі, все своє життя ганявся, зідхаючи, за нашою дерусифікованою Марією чи пак Марком Бовчком), Салтиков-Щедрін — расовий татарський Салтик, а Федір Достоєвський (нащадок українського поета Достоєвського, співавтора *Богогласника*), Капніст, Богданович, Гнідич, Данилевський, О. К. Толстой, Щербина, Короленко, Потапенко, Чехов, Ахматова (дочка Горенка), Зощенко і багато-багато інших — якщо не чистокровні, то переважно таки хохли, пардон, українці! Додаймо, що мати Некрасова і мати Шолохова — українки, що автор *Тихого Дону* до восьмидесяти років, себто до школи, говорив лише по-українському...

Російська імперська література манила й надала неросіян. Туди перлися і генії й пересічності, хитруни (як Гоголь, що заплутався у своєму підступстві й трагічно загинув) і спрагнені кар'єри відступники, перекинчики та всякі інші хамелеони, для яких відкрилася тепер нова, благодатна доба Сталіна-Хрущова-Брежнєва...

Що Чехов був українцем, багато освічених людей знато, але — з огляду на свідоме замовчування його походження під радянським ладом — усе те потроху забулося, покрилося туманом невідомості. І от виходить у світ монографія Івана Овечка, випускника Українського вільного університету в Мюнхені, який не лише нагадав сучасному читачеві на чужині, а й переконливо довів, розглядаючи походження письменника з дід-прадіда, що Чехов був українцем. Більше того, Овечко визбирав і проаналізував українські елементи у творах Чехова, розглядаючи виразні лексичні та фразеологічні українізми російського класика, зачерпнуті з оточення його дитинства та юності, зокрема з Приозівщини.

Автор монографії *Чехов і Україна* (краще було б ужити "Чехов та Україна") не відвойовує Чехова від росіян, залишає його твори російської літератури, куди вони й належать, з огляду на мову, — він слушно вказує на те нове, що приніс письменник у сусідню літературу — український

гумор та українську ліричність у змалюванні пейзажу, як також і на те, що ці особливості творчости могли з'явитися лише в українця.

Овечко заслуговує на похвалу за багатий матеріал, назбираний із різних джерел, хоч листи еміграційних сучасників дослідника — це не та-кій уже є цінний скарб, бо він не з першої руки. Але прагнучи максимальної об'єктивності в оцінці рецензованого дослідження, треба сказати, що з погляду методології, зокрема системи документування, Овечкова монографія, на жаль, не стоїть на високому науковому рівні. Частину вини за це несе також УВУ, що не завжди належно вимогливий до своїх випускників.

Щоправда, окрім публікації УВУ стоять високо. Напр., *Назовництво в поетичному творі* Іраїди Герус-Тарнавецької має добру, загально-прийняту наукову форму, основану на "МЛА стайл штіт", яку тепер увесь науковий Захід узаконив, у т. ч. й Німеччина, де знаходиться український університет. Овечкову ж монографію, на жаль, випущено в світ за старою провінційною системою, якої вже і в Україні не вживають. Маємо на увазі подавання джерел не наприкінці сторінки, за певною послідовністю, як то тепер загально прийнято в наукових працях, а відразу після цитати та ще й часто в неповному документуванні. Повторення тієї самої позиції по кілька разів у тому самому розділі, без належного скорочення — явище недопускальне! На наш погляд, це недолік для наукового видання. Відразу видно, що видавництво не йде в ногу з найновішими, загальноприйнятими принципами документування, які надають дослідженю структурної чіткості.

За методологічний недолік у монографії треба вважати ще й те, що автор буває, робить твердження про Чехова, але не документує його. Напр.: "Чехов вважав, що завданням письменника є ставити питання, а не вирішувати їх — вирішувати мусить сам читач" (стор. 34). Дозволено читачеві сумніватися, чи це справді так, бо не наведено ні слів самого письменника з приводу цього твердження, ані — приймі — не подано джерела, звідки взято висловлену думку. Таке беззапеляційне судження може зробити, скажімо, загальновідомий дослідник літератури, напр., Д. Чижевський, але авторові дисертациї, молодому науковцеві, такого не можна робити без доданих аргументів. Знову ж таки, гадаємо, що вина не лише самого Овечка, а й УВУ, що такі речі саме в дисертаціях пропускає.

У справі здогадного атеїзму Чехова: "...про почуття необхідності віри в Бога у Чехова не може бути найменшого сумніву" (стор. 48). А переконливих доказів не дано. Два уривки з листів

письменника, наведені поряд, зовсім не достатні — вони не переконують! Щоправда, здогадний атеїзм не входив у сферу дослідження, зроблено завважу побіжно.

Мова у монографії добра, літературна, але не завжди належно чиста. Трапляються русизми, либо́нь, наслідок від заглиблення в творчість Чехова: "типічний" (стор. 23, 116, 123, 127 та інш.) треба заступити "типовим", "по походженню" (стор. 23 та інші), що відповідає російському "по происхождению", треба заступити висловами "з походження", або "за походженням" чи просто "родом", а "по відношенню" (стор. 29) — "відносно" (кого, чого). Інші русизми лише на стор. 63: "пасмурно" (хмарно), "прилично" пристійно), "рижі собаки" (руді собаки), "хижаків, літаючих над степом" (краще: хижаків, що літають над степом), "простуда пройшла" (краще: застуда минула). Ще кілька лексичних огрихів з інших сторінок: "на Приазов'ї" (стор. 116), треба: на Приозів'ї, як також не Азов (рос.), а Озів! Не "затронути питання", а "заторкнути питання". Замість "прийшлося" краче вживати "довелося". Список можна продовжити.

Трапляються в Овечка, як це не дивно, галицькі діялектизми без особливого семантичного навантаження: "може бути звичайним *припадком*" (...випадком), "виймок" (літературне: виняток)... Оцих відхилень від нормативної лексики в рецензованиму дослідженні не так і багато, але вони прикро вражаютъ.

Ще кілька заваг щодо правопису. У назвах творів пишемо з великої літери лише перше слово, а всі наступні — з малої, хібащо трапиться ім'я, прізвище, чи географічна назва. Отже, не "Холодної Крови" Григоровича (стор. 109), а "Холодної крові" Григоровича. Між іншим, не-грамотні редактори деяких українських часописів, що лініуються заглядати в український правопис і сліпо мавплюють англійський, майже узаконили оте написання великої літери. Виходить, що той, хто мав би пильнувати нормативності української мови і правопису, стає її ревним псувачем!

Овечкову монографію надруковано т. зв. офсетним способом, себто перефотографовано з машинопису, який приготовано (автором?) нефа́хово, не за вимогами поліграфічної грамотності. Після коми треба робити один відступ, а після кінця речення — два. На жаль, цього ніде не дотримано. Усе надруковано підряд. І так пущено в люди! Ще добре, що хоч є відступи між словами...

Уже висловлено думку в одній рецензії, що варто видати Овечкову монографію англійською мовою. Слушне побажання. Конче треба! Але такого машинопису жодне англомовне видавництво не прийме — заставити автора передруковувати систему документування у згоді з МЛА "стайл шіт", як також додати джерела до тих суджень, що здаються читачеві безапеляційними.

А як же бути з українськістю Чехова? Яка з нього користь для України, її літератури, її культури взагалі? Гоголів *Тарас Бульба*, написаний російською мовою, бодай робив українськими

ЮВІЛЕЙНІ КОНВЕРТИ ОДУМ-У

Перший день випуску пропам'ятних ювілейних конвертів 25-ліття ОДУМ-у відбудеться 18-го червня 1975 р. Це день перших ініціативних зборів ОДУМ-у в Нью-Йорку 25 років тому.

Ювілейна емблема ОДУМ-у на конвертах є в трьох кольорах з чотиримовним написом "XXV років на службі української громади". Малі конверти є з емблемою без чотиримовного напису.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Недавно вийшла з друку праця
Д-РА ВАСИЛЯ ВИТВІЦЬКОГО
про життя і творчість визначного українського композитора 18-го стол.

МИКОЛИ БЕРЕЗОВСЬКОГО

Монографію можна замовляти у видавництві:
M. P. Kots
1215 — 17 Summit Ave.
Jersey City, N. J. 07307, USA

патріотами зрусифікованих хохлів. Чи є щось подібне у Чехова? Треба віднати, що немає. Уся творчість Чехова-українця, великого письменника, звеличує російську літературу, а для української може бути користь лише тоді, коли наш письменник повчиться у свого зрусифікованого земляка не зради, а того словесного зображення, що з'явилася в нього як вияв української стихії.

У час, коли жертвово діяли І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, брати Тобілевичі, Іван Франко, Леся Українка й багато інших, які збагачували українське письменство, українець Чехов покинув свою "Хохландію", як він висловлювався перед росіянами, прикриваючи це нібито жартом, і перейшов на чуже поле — так як тепер Переходять Рядченки, Гайдаянки та всякі інші Чорні-Діденки. На зраді Чехова заважило не лише переслідування української мови під царським ладом, у чому є трохи слушності. Відіграво тут велику роль те, що Чехов був людиною російського виховання, людиною російської культури. Російська мова була для нього своєю, рідною, а українська — якісно там рештки провінції, пілоння якої він справді любив. Отак і теперішні росіяни, поселившись в Україні, люблять її пристрасно, відсовуючи автохтонне населення донизу, обмежуючи його в правах і грабуючи його нестерпно, накидаючи другу рідну мову...

Гадаємо, що має повну слухність Овечко, який закінчує свою цінну працю такими словами:

Щодо української національно-визвольницької концепції, то такої ясної концепції, поза симпатіями до українських національних діячів просвіти, у Чехова, звичайно, не бул. (Стор. 144).

До монографії додано резюме англійською, німецькою та французькою мовами і передмову д-р Василя Лева.

У СТИЛІ ДОБРОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ

Збірник на пошану професора Юрія ШЕВЕЛЬОВА.

Мюнхен, видання УВУ, 1971, 506 сторінок.

До традицій окремої і незалежної на Заході суспільної групи інтелектуалістів належить шляхетний звичай вшановувати спеціальними науковими збірниками заслуженого, зрілого доробком і віком їхнього сучасника й колегу.

Цим звичаєм важлива в соціальній структурі нації група інтелектуалістів (на Заході вона не є однозначна з поняттям інтелігенції) стверджує своє самоздійснення, як важлива для розвитку нації і незалежна суспільна верства "творців і зберігачів культурних вартостей".

Полишаючи на боці цю складну сеціологічну проблему, звернімось до товстого, можна сказати, своєю об'ємністю монументального Збірника на пошану одного з сучасних найбільш незалежних і визначних українських інтелектуалістів — ученого філолога-славіста і літературного критика проф. Юрія Шевельова (Шереха). Книжка завдяки пильним зусиллям гурту учнів і колег проф. Шевельова та підтримці УВУ вийшла чотири роки тому, але характерним чином у нашій пресі майже промовчана.

Упорядкували цей Збірник (за участю близько півсотні авторів) три редактори: Вільям Гаркінс, професор Колюмбійського університету, Олекса Горбач, професор університету в Франкфурті на Майні, Яків Гурський, професор університету в Сіракузах, США. У Збірнику вмістилось 52 статті різними мовами, але головно українською і англійською. Серед них є статті й визначніших, порівняно нових українських наукових сил, як от: історик із світовим іменем професор Омелян Пріцак, професори літератури Іван Фізер, Юрій Бойко, та інші. Цілком слушно — після вступної короткої статті О. Горбача "До 60-річчя проф. д-ра Юрія Шевельова", — Збірник відкриває старанно складена проф. Яковом Гурським "Бібліографія праць проф. д-ра Юрія Шевельова, 1934-1968" (стор. 7-35). Систематизована за роками, а почасті й за фаховими галузями, бібліографія віднотовує 509 праць ювілята. Навряд чи може бути цілком повна будь-чия бібліографія, можливі додатки й у цій бібліографії, та тим більшу вартість вона має, що являє собою *першу* незапізнену бібліографію таких численних праць ювілята.

Відповідно до двох фахових профілів ювілята — лінгвістичного і літературознавчого — у Збірнику є статті і лінгвістів (Я. Гурський, О. Горбач, Я. Рудницький, П. Ковалів, John E. Allen, B. Unbegau та ін.) — і літературознавців (Фізер, П. Одарченко, Олег Зуєвський, W. Weintraub, William E. Harkins та інші). Стаття проф. Фізела "Про деяку спорідненість в естетиці О. Потебні і Бенедетто Кроче" (стор. 122-128) позначена обережною точністю, документацією спостережень, виявляє між іншим, більш ніж тільки укра-

їнське значення спадщини незаслужено призабутого в нас Потебні; вона цілком на місці в збірнику на пошану проф. Шевельова, вихованця Харківського університету, де довгий час була авторитетною традицією Потебні, видатного професора того університету.

Проте не місце тут розглядати все багатство статей і тем Збірника. Важливо відзначити те, чого, очевидно, хотіли досягти ним його співавтори, редактори і видавець — дати документ життєвої наукової перемоги того, кому цю змістовну книжку присвячено. Перемоги не даються легко, а надто сучасникам покоління "недостріляних". Боротьба Юрія Володимировича Шевельова (Шереха), майже єдиного повного переможця з того покоління, почалась у Харкові, що, з одного боку, зі своїм університетом був центром репродукції українських інтелектуалістів, а з другого — із своїм республіканським НКВД — був центром фізичного і духового знищування тих українських інтелектуалістів. Тільки сам переможець міг би оповісти, яких тортур коштувало йому вибитись на справжнього українського вченого лінгвіста. Помогла сила волі, неухильної любові й концентрації свого покликання. І от доля винесла його на еміграцію. Тут з'явився він у всеозброєнні інтелектуаліста і почав ту свою озброєність далі й далі досконалити та пускати в творчий хід. На еміграції Шевельов (Шерех) платив своїми нервами не меншу ціну за свою наукову й літературну незалежність справжнього українського інтелектуаліста. В радянській пресі й досі тривають нападки на нього. Та найгіршою, мабуть, була отрута зелено-косоокої заздрости "своїх". Марк Твен ув автобіографії назвав заздрість найстрашнішим лихом, яке може спіткнати людину після подолання нею *всіх інших* нещасть. Ми не знаємо як слід і того, яку виснажливу боротьбу витримав українознавець-славіст професор Шевельов в обох провідних університетах США.

З почуттям вдячності й радості перегортаеть 506 сторінок цього Збірника.

Юрій ЛАВРІНЕНКО

У В А Г А

Ще є невелика кількість книжок — збірки цікавих оповідань і фейлетонів з еміграційного і "старокрайового" життя. Збірка наз.

"КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ"

і коштує 5 доларів. Автор — Анатоль Юриняк.
Замовляти в адміністрації "Нових Днів".

ONTARIO

Government Information

Ваша культурна спадщина є важливою
для Онтаріо . . .

настільки важлива, що ми створили нове Міністерство Культури
і Дозвілля, щоб допомагати їй розвиватися.

Уряд Онтаріо знає, що культурні традиції і спадщина людей такі важливі, як знання і освіта в покращенні життя. Ми знаємо, що люди, а не речі вирішують велич суспільства й тому нічого не може бути більш цінним, ніж люди і їхня культура.

Це тому Онтаріо заснувало нове міністерство, єдиним завданням якого буде підтримка громадськості й покращання особистого буття — Міністерство Культури й Дозвілля. Ми сподіваемся, що наші різні програми — від театру до гоночного, від танцювальних груп до бібліотек, — підтримуватимуть іскру індивідуальної творчості та людської видатності, які роблять культуру такою цінністю.

Що більше, ми сподіваемося, що ми при цьому будемо

користати з багатства й мудrosti, які випливають із активної діяльності в громадському житті. Культурою треба ділитися з іншими, якщо вона має процвітати. Тільки живучи нашою культурою, ми можемо дійсно ділитися цим даром з іншими людьми й пропагувати краще зрозуміння серед канадійців.

мо писати у вашій власній мові до:

Ministry of Culture and
Recreation Communications
Branch
Main Parliament Building
Room 347
Queen's Park
Toronto, Ontario
M7A 1Y7

Ministry of Culture and
Recreation
Robert Welch, Minister

Government of Ontario
William G. Davis, Premier

Вшанування письменниці

П'ятого і 6-го квітня 1975 р. в Чікаго українська громада вшанувала письменницю, авторку творів для дітей, Катерину Перелісну. З ініціативи батьківського комітету школи українознавства при соборі св. Володимира, письменницю спроваджено з Трентону, Нью Джерсі. В суботу ранком, Катерина Перелісна відвідала українські школи та садочки в Чікаго, а пообіді діти усіх шкіл заповнили залю собору св. Володимира, де найменша дітвора тієї школи читала та декламувала твори ювілятки.

На другий день, у неділю, діти повторили ту саму програму для громадянства. Свято відкрив директор школи маг. Василь Іващук. Поет Юрій Коломиєць прочитав доповідь про творчість Перелісної. Він аналізував дитячу літературу і підтверджив уподобання та легке сприймання найменшими дітьми творів Катерини Перелісної. Пізніше, після програми, попросили до слова саму авторку та вручили їй китицю червоних троянд.

Катерина Перелісна прочитала кілька своїх ще не друкованих праць. Вона висловила бажання видати свого роду віршовану "енциклопедію" для дітей, про тварин та квіти. Вона твердила, що дитячі книжки не друкуються не через брак матеріалу і не через сповільнення творчості дитячих письменників, але через мале зацікавлення батьків — через малий збуток дитячої книжки. Автори, звичайно, не мають фондів, щоб самі видавати свої книжки і зокрема, коли вони вже старші віком та без допомоги.

На залі між громадянством були учителі українських шкіл, директори та побратими по перу Катерини Перелісної. Між ними: Роман Завадович, мовознавець та автор творів для дітей, Ганна Черінь, та представник літературного фонду ім. Івана Франка, Рома Турянська.

Програма з творчості Катерини Перелісної була багата і цікава. Дитячий хор під керівництвом Г. Карасейчук проспівав кілька пісень: "Молитва", музика Василя Овчаренка, "Жабенята", музика Осипа Залеського та "Дитячий марш", музика Григорія Китастого. При фортепіані — Віра Бєлаєць.

З декламаціями виступили: "Зруйноване гніздо", Раїя Карасейчук, "Не вірте!", Мотря Пошиваник, "Ученъ", Петро Ільницький, "Хвора лялька", Марина Грушецька, "Я і дідусь", Павло Пошиваник, "Розбійниця", Ляриса Завертайло, "Осінні танці", Маруся Ріверон. Казку "У лісі" прочитала дітям Галина Грушецька, учителька І класи. В опері "Листоноша", музика М. Фоменка, виступали: Листоноша — Світлана Кочман, Сова — Раїя Карасейчук. Іжак — Марко Павлик. Шпаки — Таїса й Тамара Коломийці. Жук — Калина Грушецька, Метелик — Людмила Карнет. При фортепіані — пані Оксана Оришкевич. Заповідачем програми була Орина Грушецька.

За оформлення програми відповідала О. Д. Кочман. Декорацію приготували К. Карнет, О. Д. Кочман, Д. Сокологорська. За костюми для

ТОКІО ГІНЕ

Агенція Кіодо Цусин повідомляла, що парламент Японії має утворити комісію для перенесення столиці з Токіо до іншої місцевости. Це питання виникло ще в 1966 році.

Найбільше в світі місто гине. Мілітаризація країни, гонитва великих промислових компаній за збагаченням довели місто до такого ступеня забруднення (полюції), що життя людини стало під великою небезпекою: бракує повітря, води, простору. Жодне в світі місто не знає такого перенаселення, як Токіо, де тепер мешкає понад 11 і пів мільйона людей.

В Токіо працює понад 10 тисяч фабрик і заводів, на вулицях курсує понад 2 і пів мільйона авт., люди дихають смертельно затруєним повітрям. Крім лиха від "суперіндустрії", містові загрожує геологічне зрушення окремих районів теперішньої японської столиці: деякі райони Токіо опустилися нижче рівня моря до критичного ступеня, бо промисловість випромовує надміру багато підґрунтovих вод.

Плянується перенести до іншої місцевости тільки урядові установи.

У САГАРІ ЗЛИВА

Давно пересохлі річища, що умовно на мапі значились ріками в Алжирській Сагарі, наповнились водою, вийшли з берегів. Нечувана повідь перетяла шляхи, великі міста Бешар і Бені-Аббес, були відтяті від світу, армія провадила рятункові акції.

Люди доживають свій довгий вік, дехто — понад 90 років, і не пам'ятають, щоб за їх життя хоч малий дощ випав був тут. Недавно великої сили циклон перейшов пасма Атлаських гір і спричиніз таку, незнану досі, зливу й повідь в пересохлій пустелі.

ЗНАХІДКА БОЛГАРСЬКИХ АРХЕОЛОГІВ

1969 року болгарський підводний археолог Дмитро Ребікофер виявив поблизу острова Біміні (Багамські острови) на шестиметровій глибині величезні кам'яні брили. Дослідження показали, що вони являють собою частину стіни довжиною 200 метрів; невдовзі знайшли ще одну 600-метрову стіну, паралельну першій. Нещодавно на поверхню підняли одну кам'яну брилу вагою 30 тонн, на ній чітко видно сліди інструменту, яким колись обтісували камінь. Вчені визначили і час, коли ті стіни зведені, — 7000 років тому. Судачи з якості роботи споруду створили справжні майстри, які належали до культурного народу, можливо предків майя. Коли і внаслідок якої катастрофи ця місцевість опинилася під водою, поки що невідомо.

хору відповідала Леся Коломиєць. За всю гарну й успішну програму відповідала (переживала і нездосилала) Галина Грушецька, за що їй належиться призначення й подяка.

Катерині Перелісній бажаємо багато щасливих і творчих років життя.

О. П.

7-ИЙ З'ІЗД УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ В АВСТРАЛІЇ

На латинські свята, 26-27 грудня, минулого року в Нобл Парку, біля Мельбурну, відбувся 7-ий з'їзд учителів, у якому взяло участь близько 60 вчителів та представників батьківських комітетів з різних країв Австралії. З'їзд вибрал нову управу Української центральної шкільної ради в Австралії в такому складі: голова — Тетяна Сліпецька, заст. голови — пані Тетяна Бабій. вона ж і голова методичної комісії, другий заступник і оргреферент — пані Марія Козшик; члени: пані Божена Коваленко, панна Орися Опар, Дм. Нитченко, Н. Грушецький, Мих. Солтис; контрольна комісія: Мих. Німців (голова), пані І. Мамчак, пані Г. Свідерська; члени метод. комісії: пані І. Суховерська, Л. Гаєвська-Денес. п. Яр. Масляк.

На з'їзді було дві доповіді: д-р Іван Ващишин — "Нові обов'язки після допущення української мови до матрикуляційних іспитів", Тарас Корінець — "Культура української мови" та Іван Бровницький — "Практичні методичні розробки для навчання в школі". Під час з'їзду на столах були виставлені зошити та альбоми, стінгазети, журнали, мапи, діяgramи різних шкіл, що характеризувало їхню працю як шкільну, так і позашкільну.

Варто згадати, що допущення української мови до матрикуляційних іспитів у "гайスクлах" зацікавило багатьох з нашої молоді. При одній із шкіл Мельбурну відкрився вже курс української мови та літератури, на який записалося 40 слухачів. Створено подібні курси і при більших українських школах Мельбурну та його околиць, зокрема при школі в Нобл Парку та при Братській школі в Північному Мельбурні. Полібні курси відкрилися вже і в Аделеїді. Д. Н.

РЕЗОЛЮЦІЇ СЬОМОГО УКРАЇНСЬКОГО УЧИТЕЛЬСЬКОГО З'ІЗДУ АВСТРАЛІЇ

1. Сьомий Український Учительський З'їзд Австралії вітає Український Нарід в Україні і поза межами України.

2. З'їзд осуджує русифікаційний курс окупантівного режиму в Україні та висловлює свій рішучий протест проти тяжких та нелегальних переслідувань тим режимом проявів вільної думки в Україні, гарантованих конституцією. З'їзд схилиє голову перед мужньою і героїчно поставою Валентина Мороза, як символа боротьби в обороні українського народу.

3. З'їзд вітає Верховні Ієрархічні Проводи Українських Церков у вільному світі. З'їзд рішуче не схвалює тих українських духовних ієрархів, які виявляють брак лояльності до своїх найвищих українських церковних проводів і своїх власних колективних заяв і зобов'язання. З'їзд рішуче протестує проти цинічного вмішування в україн-

МОРСЬКИЙ КУРОРТ

"VILLA MARIA"
209 E. Crocus Rd.
Wildwood Crest, N.J. 08260, USA
Tel.: 1-609-522-9005

Винаймаємо помешкання з 1-2-3 спальнями. скремими кухнями і туалетами, а також окремі кімнати. Є спільна кухня, великі балкони, зелене подвір'я. Ціни помірковані, до берега ЛІШЕ 1½ бльоки. Добре умови для бажаючих спокійно відпочити, набратись сили, оздоровитись морським купанням та вигрітись на гарячому піску.

ВІДКРИТО ВІД 15-го ЧЕРВНЯ до 15-го ВЕРЕСНЯ

Пишіть або телефонуйте до 1-го червня на адресу:

MARIA HANINA
5506 Rising Sun Ave.
Philadelphia, Pa. 19120, USA
Tel.: GL 5-6841

Від 1-го червня звертайтесь на вище подану адресу у Вайлдвуд.

ські церковні справи чужих українській нації осіб і організацій.

4. З'їзд вітає Світовий Конгрес Вільних Українців та управу Союзу Українських Організацій Австралії і бажає їм успіхів у праці.

5. З'їзд вважає, що в першу чергу мусимо затримати наші українські школи, а особливо школи українознавства.

6. З'їзд звертається до українських батьків із закликом, за всяку ціну зберегти у своїх дітей рідну українську мову, бо в противному випадку їхні власні діти духовно від них віддаються.

7. З'їзд звертається до всіх українців в Австралії, щоб ніодна українська дитина не залишилася поза українською школою.

8. З'їзд закликає українську молодь брати українську мову як предмет до матрикуляції

9. З'їзд вважає, що українська молодь повинна приготовлятися до матрикуляційних іспитів з української мови в українських школах.

10. З'їзд вважає, що кожна школа повинна підтримувати двомісочник української книжки та влаштовувати конкурси на читання книжок.

11. З'їзд доручає організувати при більших школах групи молодих авторів.

12. З'їзд звертається до всіх учителів українських шкіл із вимогою плекати і розвивати українську національну гордість серед нашої молоді.

13. З'їзд висловлює подяку уступуючій управі УЦШР за її працю і труди.

ПОМЕР Д-Р ТОМА ЛАПИЧАК лікар, публіцист та суспільно-політичний діяч

В середу 2-го квітня ц.р. в Гюстоні в Техас, куди він поїхав лікуватися, в пополудневих годинах помер там на 61-му році життя відомий лікар-громадянин та публіцист і суспільно-політичний діяч д-р Тома Лапичак. З кінцем січня цього року д-р Тома Лапичак сам відкрив в себе злююкіну недугу рака, та перейшов операцію, з якої досить швидко видужав, повернувшись знову до своєї лікарської практики. Проте, недуга відновилася і розвивалася, перекидаючись на іншу частину організму, й остаточно закінчилася смертю.

Д-р Тома Лапичак походив із Західної України, де був найбільш активний в студентському житті й революційному націоналістичному русі, бувши в роках 1941-1942 провідником Крайової Екзекутиви Організації Українських Націоналістів під проводом полк. Андрія Мельника. В рр. 1942-1945 був в'язнем нацистського концентраційного табору в Саксенгавзені. Звільнений з табору з кінцем війни, був далі активний в ОУН, редакуючи в Німеччині журнал "Орлик". Приїхавши до Америки в 1949-му році, поселився в Чікаго, поновив свій лікарський диплом та відкрив свою лікарську канцелярію, продовжуючи дальнє свою суспільно-політичну та публіцистичну діяльність. В рр. 1950-55 був редактором "Самостійної України", потім став видавцем і редактором газети "Українське Життя", займаючи критичне становище до багатьох суспільно-громадських і політичних українських справ і проблем. Деякий час, починаючи від 1961-го року, був редактором "Лікарського Вісника". Крім багатьох статей і есеїв, є автором виданої в 1961-му році книжки: "Український націоналізм — критика і оборона".

Після смерті д-ра М. Шлемкевича він очолив Український Публіцистично-Науковий Інститут, який видав багато вартісних праць українською і англійською мовою.

Осиротив дружину Аріядну, дочку відомого українського композитора - диригента Дмитра Котка, та сина Дмитра, тепер студента медицини в Еспанії, і дочку Ларису, заміжню Чопівську, тепер у Вашингтоні.

ВІД КАНАДСЬКОГО ТОВАРИСТВА ПОБОРЮВАННЯ РАКА

По більшій інформації телефонуйте до Варвари Кілверт, ч. 923-7474.

Обслуговування пацієнтів

"Спільно з лікарями, науковцями і медсестрами, які стоять у першій лінії фронту в боротьбі з раком, добровольці Канадського товариства поборювання рака служать на тильних лініях, щоб принести пацієнтам надію, допомогу та розраду", — заявила пані Етел Андерсон, голова Відділу обслуговування пацієнтів, при Метрополітально-

му Торонтському Канадському товариству поборювання рака.

"Часто ця служба для пацієнтів має більшу вартість тому, що добровольці самі хворіли на рака", — говорила пані Андерсон. "Ця служба має на меті допомогти пацієнтам добитися кращих результатів як у фізичній так і в психологочній реабілітаціях".

"Жінки, які проїшли операцію на груди, попадають звичайно в депресію і зневіру. Наша Служба, яка має жінок, що проїшли подібну операцію — після апробати лікаря, відвідують пацієнтів, перебуваючих у шпиталі, щоб їх запевнити про виздоровіння та сказати їм, що вони можуть нормально виглядати й повернутися до своїх попередніх зайняття. Вони також дають практичні поради про одяг, фізичні вправи й інші цінні вказівки".

Для чоловіків і жінок існують клуби "втраченого голосу" та "нового голосу", які допомагають тим, що втратили голосові струни. Вони приходять з допомогою у мовній терапії, дають психологічні поради, служать товариством і займаються вишколом.

При підтримці Канадського товариства поборювання рака, Клуби остою допомагають пацієнтам, які проїшли операцію на внутрішні органи.

Пожертви на Канадське товариство поборювання рака під час квітневої кампанії буде підтримкою для дослідів, поширення громадської свідомості та важливої роботи в ділянці обслуговування хворих на рака.

СОЛЯНОМУ КУПОЛОВІ 300 МІЛЬЙОНІВ ЛІТ

Ця дивна підземна гора, що складається з солі, за висотою перевершує знамениту Джомолунгму, або як її ще звуть Еверест. Це Челкарський соляний купол у Прикаспійській западині на заході Казахстану. Щоб дослідити гігантську підземну гору з солі, вченім АН Казахської РСР знадобилося 15 років. І от вони встановили, що її вік перевищує 300 мільйонів літ. У куполі зосереджені мільярди тонн відмінної сировини для хемічної промисловості. Тут є кам'яна сіль, магніт, йод та інші елементи.

ЗА СПІЛЬНИМ ПРОЄКТОМ

Поблизу Одеси, на березі Григорівського лиману розгорнуто будівництво великого хемічного заводу, проект якого радянські спеціалісти розробили разом з американськими інженерами.

Кілька найважливіших видів устаткування і механізмів взялися поставити новобудові фірми США. Першу чергу заводу намічено ввести в дію в 1977 році. Крім виробництва мінеральних добрив для півдня країни, підприємство випускатиме хемічну продукцію на експорт.

Оживлено концепцію мультикультуралізму

Одним із важливіших аспектів життя в Канаді 1974-го року було актуалізування справи мультикультуралізму. Це програма, згідно з якою канадський уряд — при підтримці парламенту — готов давати фінансову та юридичну допомогу всім етнічним групам, які хочуть зберігати і розвивати свою культурну самобутність у межах двомовної канадської конфедерації.

Після успішних виборів — для Ліберальної партії — у липні минулого року ледве чи хто надіявся ще на відновлення тієї програми. Однак новий міністер мультикультуралізму Джон Манро зробив це. Промовляючи на ХІ-му конгресі українців Канади у Вінніпегу 12 жовтня 1974 р., міністер Манро запевнив своїх слухачів: прем'єр-міністер П'єр Трудо і члени його уряду далі серйозно трактують мультикультуралізм як *усеканадську справу*.

Щоправда, серед тих слухачів не бралися люді, які вважали його слова за ще одну ввічливу заяву уряду з нагоди ще однієї етнічної події.

...Бо вже навіть добродушні українці, що завжди вірили всім на слово, сьогодні розуміють: у політиці, як у торгівлі, вирішують спільні інтереси, а не почуття чи виборчі обіцянки.

Міністер Манро ставив справу саме так реалістично: *мультикультуралізм — це спільна спраза всіх канадців, а не тільки меншостей*. Ось чому він готов був актуалізувати цю ніби забуту справу.

І він дотримав слова. Насамперед, міністер Джон Манро оживив Канадську консультивативну раду мультикультуралізму. Він доповнив її новими членами і доручив Раді оформити основні вимоги, що їх він, як міністер, міг би запропонувати своїм колегам-міністрям на розгляд і на схвалення — в цілому або частинно.

Темпи праці Консультивативної ради були дуже швидкі. Протягом листопада і половини грудня відбуто чотири регіональні наради: у місті Квебеку — для квебекського і приатлантийського районів; у Торонто — для Онтаріо; у Вінніпегу — для степової Канади; у Ванкувері — для Британської Колюмбії та Юкону.

13-14 грудня в будинку парламенту в Оттаві вся Консультивативна рада мультикультуралізму відбула свою пленарну сесію, і ввесь час там був присутній міністер Манро із своїми дорадниками, що, при його зайнятості, було ще одним доказом його серйозного трактування справи мультикультуралізму. В Оттаві до дебатів Консультивативної ради прислухалися чільні службовці державного секретаріату; був присутній заступник державного секретаря Гю Фовкнера і Жан Буше. Для членів Ради була влаштована офіційна зустріч із Генерал-Губернатором Жюль Леже та його дружиною.

Пленарна сесія 101-членної Ради обміркувала

і схвалила звіт, до якого ввійшли основні рекомендації тієї Ради для міністра.

Що є в тому звіті?

Важливіші місяці з того звіту вже були опубліковані в листопаді, а канадська преса — англомовна, франкомовна та різнонаціональна — коментувала їх. Одні прихильно, інші неприхильно, а ще інші обережно. Мабуть, найважливішою рекомендацією звіту Консультивативної ради є порада урядові опрацювати методи правної та фінансової підтримки навчанню "етнічних мов" — від дитячого садка до університетів. Це передумова витворення здорової атмосфери, без якої мультикультурне суспільство завжди буде утопією.

Члени Консультивативної ради знають, що їхній голос є лише дорадчим голосом. Але пізнавши зблизька методи роботи міністра праці Джона Манро, вони певні одного: міністер Манро стає обміркує їхні рекомендації і найрозсудливіші з них подасть на розгляд уряду. Їхні надії підсилюються ще й тим, що прем'єр-міністер є принциповим прихильником "двомовного і багатокультурного канадського суспільства".

Але цей ідеал можна здійснити лише тоді, коли всі етнічні групи проявлятимуть живучість на ділі: не ждатимуть на державні фонди, як на єдине своє спасіння, а розвиватимуть свої громади на всеканадській базі та приєднуватимуть молодь до своєї мови і рідного клукультурного кореня.

Без того навіть найкраща концепція розв'ється, як дим.

ФІЛЬМ "ВІДГОМІН МИNUЛОГО"

"Відгомін Минулого" — це фільм про перших українських поселенців у Канаді, виготовлений заходами Осередку Української Культури й Освіти в 1974 р. Продуцент фільму Святослав Новицький.

У фільмі зображені соціальні та економічні обставини, що заставили українців залишити рідну землю і іхати в невідомий світ. У фільмі піонери самі розповідають про свою подорож на переповнених кораблях, а потім на поїздах, що везли їх у Західну Канаду, де на них чекала важка праця і труднощі вжитися в нове суспільство. У фільмі також яскраво зображені хвилини радості з приходу побудови нової хати, весілля тощо.

Багато уваги присвячено українським звичаям, традиціям, релігійним обрядам, що були рішальними в розвитку української культури й збереженні української ідентичності.

Фільм побудований у формі монтажу із старинних фотографій, розмов з піонерами та фільмових кадрів із сучасного українського життя в Канаді. Все це разом дає дуже яскраве уявлення про життя перших українських поселенців. Це один із кращих, а може й найкращий фільм про українців у Канаді. Кожна більша організація і парафія в різних містах Канади й Америки повинні познайомитися з цим фільмом і придбати його для вживання на різних імпрезах та розповсюдження серед неукраїнців. Фільм зокрема робить добре враження на молодь і може послужити як виховний матеріал.

Творчі успіхи українців у Торонто

“Марічка”

Починаючи від 7-го березня аж до 27-го березня ц.р. в Торонто, на екрані театру “Брайтон” висвітлювався український кольоровий фільм “Марічка”.

Як попередні: “Жорстокі світанки”, і “Ніколи не забуду”, — продукція кіностудії В. Васіка в Ошаві.

Переборовши ряд фінансових і технічних труднощів, використавши негативні й позитивні попередні критичні зауваження, продусер В. Васік і режисер В. Бачинський дали цікавий з доброю музикою (муз. керівник З. Лавришин) та кольором карпатських гір фільм, який заслуговує на увагу глядачів.

Майже справжня гуцульська оселя, в якій відтворено романтику січових стрільців, та вдало підібрані виконавці, дають запевнення про творчий ріст цієї так потрібної кіномистецької студії.

Чужими військами в 1915 році спустрошено гуцульське село, недостатня національна свідомість декількох місцевих гуцулів витворила недовіру. коли знову прибули військові частини — січові стрільці.

Несподівана ворожнеча гуцула Шугая до сотника Тимчака, в якій була головною особою гуцулка Марічка, дають емоційне хвилювання, яке тримає в напрузі глядача.

Вдало розв’язаний конфлікт зі здорового глузду Марічки і її подруги Оксани дає радісно- теплий образ ідейності українського вояка, а в парі із тим, патріотичний характер самих гуцулів.

Підеконуюча гра ролі Марічки дає запевнення, що Одарка Худоба має добре дані на інші в майбутньому фільмові ролі.

Її партнер у ролі Яра Шугая, це вигуково- темпераментний і цікавий у своїй грі Юрій Ємець.

Риса гідності українського офіцера, Тимчака, і вміння спокійно й опановано дати переçonуючий образ, це природня обдарованість Леоніла Олексюка, яку він нехай удосконалює в інших ролях.

Вдало підібрані персонажі до другорядних ролей: Олена Глібович, Юрій Бельський. Іван Ралько — залишили добре враження, що свідчить про їхнє розуміння сценічного перевтілення.

На фінальних кадрах біля ватри, добре було б заповнити маштабно-ширшими сценами танцю і масового співу, які глибше передали б красу Гуцульщини.

Крім того, не слід легковажити “маршування” стрільців чи “любовних спен”, які виділялись у окремих епізодах під час фільмування.

Все ж таки поза деякими недоліками, фільм дає гарний образ про рідну землю гуцулів, а в парі з цим і — сторінку нашої історії з часів I-ої світової війни.

МЕЛОДІЯ

Хто сказав, що зима навісна?
Я люблю, як ридає хуртеча.
У душі тоді грає струна,
Моя ніжна струна молодеча.

Грають з вітром холодні дроти,
А у серці гарячі клярнети.
То ж лети, моя пісне, лети
Крізь широкі степи і замети.

АСТРОНАВТАМ

Летіть, вогнекрилі орли,
Крізь вічної пітми тенета,
Щоб рідними зорі були
І кожна озвалась планета.

Крізь буряний простір і час
На місячні тихі озера,
Хай браму відчинить вам Марс.
Цілунком зустріне Венера.

Летіть! Хай безмежя цвіте
І пахне, як рання лілея...
Веде вас на діло святе
Невтомна душа Галілея!

1965

Сповитий шлях холодною грозою,
Завіяні стежки, що ними я ішов
У світ мутний, плюндріваний війною.
Де грала сталь грімка і пахла людська кров.

Нові світи і знов дороги дальні
Крізь шум і дикий чвал космічної доби.
І завмирають спогади печальні
У вирі міст чужих бездушної юрби.

1963

“ТОСКА” НА СЦЕНІ В ТОРОНТО

У днях 15, 21, і 23 березня ц.р. у залі Центральної Технічної Школи при Гарбор вул., оперно-драматичний відділ цієї школи, ставив оперу Пуччині “Тоска”.

Як і в попередніх операх так і в цій, брали участь декілька українських мистецьких сил як В. Шевель, Р. Садова, В. Глушко, М. Маскулка та декоратор І. Федоренко.

У головній ролі “Фльорії Тоски” у виконанні Раїси Садової було чи не найкраще завершення її мистецького уміння і доброї школи. Від першої до останньої дії, глядач з непослабленою увагою слідкував за її грою вітаючи акторку бурхливими оплесками.

Оперові мистці, маestro, Шведченка, Олешкевича та інших, підкреслювали великий прогрес співачки, який ставить її в ряди поважних, оперових сил міста Торонто.

Творче уміння і завзяття, з якими працює поставник опери “Тоска” (він і диригент), “передеконують, що Торонто має можливості на сталій оперовий театр.

М. Г.

ХАРЧУВАННЯ І ДОВГОЛІТТЯ

Досягнення сучасної медицини дають змогу стверджувати, що життя людини можна продовжити до його фізіологічної межі — 100-120 років. І якщо сьогодні лише небагатьом вдається дожити до такого віку, то тут одна із головних причин та, що ми неправильно харчуємося.

Незважаючи на значну кількість досліджень, проведених у галузі харчування літніх людей, наукові рекомендації з цього приводу дуже обмежені.

За наукову основу харчування ми взяли концепцію збалансованого харчування, яку висунув академік Академії медичних наук СРСР професор А. Покровський і яка пройшла успішне випробування в Інституті харчування АМН СРСР, Київському інституті геронтології та інших установах нашої країни, в НДР, ЧССР, Польщі, Болгарії.

Під збалансованим ми розуміємо харчування, яке забезпечує оптимальну потребу організму в незамінних поживних речовинах при їхньому визначеному кількісному співвідношенні. Таке харчування складається із врахуванням енерговитрат людини, її віку, статі, конституційних особливостей, національних звичаїв щодо цього і кліматичного-географічних особливостей середовища.

То як же мусить харчуватися літня людина? Чи потрібні якісь добавки до її їжі? — Що гірше — переїдати чи недоїдати? Чи доцільно голодувати?

Насамперед відповімо на запитання — чи взагалі потрібна якась перебудова харчування із збільшенням віку. Так, потрібна! Досліди показують, що, на жаль, більшість літніх людей не дотримується в цьому відношенні поміркованості. Згідно з даними нашої лябораторії, кожна третя літня людина споживає більше їжі, ніж рекомендується, кожна п'ята має зайву вагу. Товстішати — означає старіти, говорить народна мудрість. Ожиріння може привести до таких захворювань, як діабет, атеросклероз, подагра, холецестит та інші, до того ж перебіг цих захворювань у людей із зайвою вагою буває важчий, ніж у худих.

Спостереження за практично дужими літніми людьми виявили, що в осіб з калорійністю харчування 2600 кілокальорій і вище здоров'я гірше, ніж у тих, хто щоденно споживає 2100 кілокальорій і менше.

Знижувати калорійність харчування найдоцільніше за рахунок зменшення кількості продуктів, багатих на вуглеводи і жири. Контролюючи свою вагу, кожен має пам'ятати: ідеальним вважається стан, коли вага тіла постійно залишається такою, як була в 25-30-річному віці, за умови, що в цей період вона не перевищувала норми.

Не менше значення має антиатеросклеротична спрямованість харчового раціону, котра досягається за рахунок зниження загальної калорійності харчування та за рахунок введення до ра-

ціону продуктів, які нормалізують жировий обмін. Рекомендується в добовому раціоні збільшити частку рослинних жирів порівняно до тваринних у співвідношенні 2 : 1.

Літнім людям слід включити до свого щоденного меню: молока 250 грамів, сиру пісного — 70, кефіру — 150, олії — 20, житнього хліба — до 200, овочів — 650, фруктів — 200 грамів. Усі ці продукти можуть певною мірою нормалізувати порушеній при артеросклерозі ліпохолестериновий обмін.

Рекомендації літнім людям щодо обов'язкового вживання в харчуванні якихось суворо визначених продуктів або страв навряд чи доцільні. Ми переконані: буде правильніше, якщо люди користуватимуться викладеними тут загальними рекомендаціями, а не дотримуватимуться якихось крайніх вимог, бо вони можуть заподіяти лише шкоду, особливо особам похилого віку. "В з У"

Ю. ГРИГОРОВ
завідуючий лябораторією гігієни
харчування Київського інституту
геронтології

ГІПЕРТОНІЯ АБО ВИСОКИЙ ТИСК КРОВІ

Гіпертонічною хворобою називають підвищення у людини артеріального тиску вище 130 міліметрів ртутного стовпа максимального і 85 міліметрів — мінімального. В основі захворювання, як встановила наука, лежить спазм дрібних артерій, так званих артеріол. Причиною захворювання на гіпертонію вважають перенапруження кори головного мозку внаслідок нервово-психічного розладу, що виник у зв'язку з різними негативними емоціями як у побуті, так і на роботі. Перенапруження кори головного мозку викликає постійне подразнення, а звідси і спазм дрібних артерій.

Підвищення кров'яного тиску може бути вторинним або симптоматичним у результаті захворювання деяких органів і систем. Наприклад, кров'яний тиск може підвищитися при захворюванні нирок, залоз внутрішньої секреції, головного мозку, склерозу аорти. В цих випадках захворювання вказаних органів є первинним, а підвищення кров'яного тиску — вторинним, тобто одним з симптомів основного захворювання. Дуже часто підвищення кров'яного тиску буває первинним. У цих випадках в початковій стадії захворювання змін з боку внутрішніх органів і залоз внутрішньої секреції не спостерігається.

З самого початку хвороби підвищення артеріального тиску буває нестійким. Завдяки лікуванню він знижується до норми, а потім періодично знову підвищується. В медицині такий стан називають першою стадією гіпертонічної хвороби. В дальшому артеріальний тиск стає більш стійким, то підвищуючись, то знижуючись, але норми вже не досягає. Це друга стадія гіпертонії.

Тривале підвищення артеріального тиску часто спричиняється до змін в різних органах. Так, в

МАТОЧНЕ МОЛОЧКО

Багаточисленні дослідники різних часів і народів, починаючи від великого ченого стародавньої Греції Арістотеля, намагалися розгадати секрет розвитку матки бджоляної сім'ї. А таємниця тут і справді чимало. Незважаючи на те, що матка, як і робоча бджола, розвивається із звичайного заплідненого яйця, народжується вона через 16—17 днів після відкладання яйця, а бджола — через 21 день. Матка живе до 5 років і більше, а робоча бджола — всього 30—50 днів і тільки взимку — до 8 місяців. Якщо матка важить до 250 мг, то бджола лише 90—110 мг. І, зрештою, на відміну від своїх дочок чи сестер-бджіл, матка здатна відкладати щодоби до 2000 яєць і більше, вага яких перевищує її власну вагу.

Таємниця була розгадана з допомогою аналізу корму, яким вигодовується матка в стадії личинки. Личинка, з якої бджоли мають намір виховати матку, одержує спеціальне маточне молочко, яке в своєму складі має 18% білкових речовин, 10—17 — цукру, до 5,5 — товщу, понад 1% мінеральних речовин та різні вітаміни, в тому числі вітамін С, який здатний стимулювати статеву діяльність.

Найбільше накопичують бджоли маточного молочка в маточнику перед його запечатуванням. Звідтіль його і вибирають для використання.

Ще не так давно маточному молочкові на Заході приписувалось надмірно багато лікувальних властивостей. Це сталося, очевидно, внаслідок гіпнотизуючого впливу реклами. Насправді, лікувальна здатність маточного молочка дещо скромніша. Воно активізує загальну життєдіяльність організму, особливо в людей старшого віку, є досить надійним регулятором кров'яного тиску, застосовується при захворюваннях сердечно-судинної системи, кишечно-шлункового тракту, при туберкульозі, артритах та деяких інших захворюваннях.

Дехто з дослідників твердить, що маточне молочко викликає бадьорість, приплив енергії, поліпшує апетит. Доведено, що найкращі результати маточне молочко дає в натуральному стані (не в аптечному препараті). Невеликими дозами по 100—200 мг на день його кладуть під язик, де воно всмоктується слизовою обон'якою, і з допомогою крові швидко розноситься по всьому організмі, минаючи шлунок.

(Відомості взяті з книжки: М. К. Шевчук, Пасіка, бджола, мед. Ужгород, 1972).

ЗВІДКИ ПІШЛА КАВА

Кавовий напій відомий людині здавна. Про це свідчать оповідання і легенди, що дійшли до наших днів. Можна почути про якогось шейха-пуштельника, який використав кавові плоди для приготування цілющих відварів. Ці напої мали такий великий успіх, що шейха оголосили святым. Історія згадує і про мандрівників, які брали у далеку путь плоди кавового дерева. Відвар з них допомагав подолати вітому, давав бадьорість і силу.

Частіше можна почути легенду про пастуха

arterіях іноді розвивається склероза: судини стають ущільненими, в них відкладається жиро-подібна речовина — холестерин, а потім солі. Це третя стадія гіпертонічної хвороби.

У початковій стадії захворювання гіпертонія викликає в людини швидку втому, головний біль, запаморочення, поганий сон і безсоння. Пізніше, в міру розвитку склеротичного процесу, всі ці симптоми стають стійкішими. Хвороба приходить до змін, переважно з боку головного мозку, серця і нирок. Ось чому у гіпертоніків з часом з'являються тривалий головний біль, а також біль у ділянці серця, запаморочення, іноді навіть втрача свідомості, задишка, серцебиття, порушення функцій нирок. Досить часто ці ознаки настають раптово, у вигляді приступів, що пояснюється несподіваним спазмом склеротизованих судин.

Лікування гіпертонічної хвороби треба починати з утворення повного психічного і фізичного спокою, усунення негативних подразнюючих факторів як у побуті, так і на роботі. Хворому забороняється важка фізична праця, а також роботи, пов'язані з великим психічним напруженням. Протягом дня гіпертонікові рекомендується півторагодинний відпочинок у ліжку. Ранком перед роботою дуже корисною є гімнастика, комплекс якої в кожному окремому випадку призначає лікар. Після фіззарядки слід зробити обтирання водою або прийняти душ. Проте треба пам'ятати, що судини гіпертоніка схильні до спазму, тому йому не можна купатися в холодній воді, приймати холодні душі, ванни, а також переґріватися на сонці.

Спинимося трохи докладніше на режимі життя і праці хворого. Насамперед він повинен покинути курити і вживати спиртні напої. Справа в тому, що як нікотин, так і алкоголь можуть викликати спазми судин. Гіпертонікові слід додержувати дієти, в якій обмежується споживання продуктів, що містять холестерин. Зокрема слід регулювати споживання ікри, яєць, вершкового масла. Рибу і м'ясо треба їсти лише у відвареному вигляді; категорично забороняється м'ясні навари. Гіпертонікові найкраще додержувати маточнорослинної дієти, споживати фрукти, ягоди, що містять багато вітамінів. Людям розумової праці рекомендується щоденна лікувальна гімнастика, легкі фізичні вправи. Якомога більше треба бувати на свіжому повітрі, бажано біля річки, в тіні.

Щодо медикаментів, то рекомендуються такі ліки, які заспокоюють нервову систему.

Застосовуються, крім того, і фізіотерапевтичні методи лікування гіпертонії. Зокрема, недавно професор Д. І. Панченко запропонував лікувати хворобу у спеціальних камерах — біотронах штучним кліматом з підвищеним вмістом кисню. Як показала практика, цей метод дає значний ефект.

Треба завжди пам'ятати, що гіпертонію легше вилікувати у першій і другій стадіях, коли ще нема органічних змін в різних життєвих органах. Тому слід якомога раніше звертатися за медичною консультацією і допомогою до лікаря.

E. I. КОЧЕРОВСЬКИЙ, лікар

кіз, який звернув увагу на незвичайну жвавість тварин, котрі об'їдали листя і плоди з кущів, що росли по схилах гір. Спостереження пастуха стали в пригоді монахам місцевого монастиря. Відвар з цих плодів і листя допомагав їм без позіхань витримувати довгі нічні моління.

Так це було чи інакше, судити важко. Важливое одне: чудові властивості кавових плодів були помічені та належно оцінені. Назва гірської місцевості на південному заході Етіопії — Каффа, — мабуть, дала ім'я деревам, що приносять ці плоди.

З Африки кавові дерева потрапляють до Ємену, де за свідченням рукописних джерел кава була відома вже у 875 р. Досить швидко кава на Близькому Сході стає улюбленим і поширеним напоєм. У затінку густих дерев люди пили ча-рівний напій, курили і вели неквапливу бесіду. Минав час, але даремно на мінареті надривно кричав муедзин, закликаючи віруючих до молитви.

Така відверта зрада Аллахові не на жарт стурбувала мусульманське духівництво, і воно рішуче озбрілося проти "чорного африканського зілля". Іменем пророка каву було проклято, а один з правителів наказав зачинити всі кав'яні і видав найсуворіші закони, що забороняли пити каву. Та кава виявилася сильнішою за служителів Аллаха, вона і сьогодні залишається улюбленим напоєм арабів.

Переможна хода кавового напою по світу тривала. Наступною скореною країною була Туреччина. І тут каві довелося виборювати право на існування. Спочатку вона дуже швидко завоювала в Туреччині велику популярність. У середині XVI ст. в Стамбулі і Константинополі відчигняються численні кав'яні. Шанувальників кави виявилось так багато, а її успіх був настільки великий, що і тут споюхнулося духівництво — кава відвертала віруючих від благочестивих молитв. За наказом уряду Османської імперії кав'яні було заборонено. При султані Магометі IV шанувальників кави зашивали у лантух з-під кавових зерен і кидали в море чи вигадували стра ту й страшнішу.

Однак кав'яні у Туреччині продовжували існувати нелегально, а кількість їх відвідувачів зростала. Розуміючи, що боротьба нерівна, султан Сулейман II змушений був скасувати заборону. А турецькі дипломати тих часів у ряді випадків стають ревними пропагандистами кави в інших країнах.

Європа познайомилася з кавою наприкінці XVI ст., а в наступному столітті кава остаточно утверджується на континенті. Один з послів папи римського — делла Валле тривалий час жив у Персії і навчився майстерно готувати кавовий напій. Саме йому приписують приготування у 1626 р. першої чашки кави в Італії.

У 1652 р. колишня рабиня-гречанка, потрапивши з Туреччини до Англії, відкриває першу кав'яні у Лондоні. Наприкінці століття тут вже напаювалося понад 3000 кав'яні.

Майже в той самий час кава з'являється і при дворі французьких королів. Якийсь Паскаль від-

крив на площі Сен-Жермен кав'яні, що являла собою точну копію константинопольської. У 1702 році італієць Прокопіо дель Кастеллі відкриває у столиці Франції кав'яні "Прокопіо", яку можна відвідати і в наші дні. У 1720 р. в Парижі було вже 380 кав'яні.

Один з лицарів польського короля Яна III Собеського після переможного бою з турками виявив у наметі турецького візира лантухи з кавою. Цю каву було привезено до Варшави, і спритний лицар відкрив тут першу кав'яні.

Проте поширення кави в Європі не відбувалося безперешкодно. Один з яновельможних князів Вестфалії заборонив у своїх володіннях каву як непотрібну розкіш. Городяни думали про це інакше і відповіли на декрет князя тим, що винесли на вулиці столи і почали розпивати напій, який уподобався їм.

Поширення кави роздратувало торгівців пивом елем (світлим пивом). Вони почали шалену кампанію, домагаючись заборони кави. Були в них і спільніки. На сході проти кави виступило мусульманське духівництво, в Європі виступила проти християнська Церква, яка побоювалася, що "турецький напій" нестиме з собою впливи ісламу. Як тільки не називали каву — і "чорною кров'ю турків", і "сиропом із сажі". Проте до заборони кави в Європі не дійшло.

Причина цього була звичайна — кава обкладалася різними податками й митами, що надходили до скарбниць королів та інших можновладчих осіб. Заборона кави означала б для них втрату значного прибутку.

БЕЗ ВИНИ ВИННІ

Діти, що виростають у сім'ях курців удвоє часто мають хворі органи дихання, ніж ті, батьки яких не курять. Про це повідомляє один англійський журнал. Маленька дитина, що живе в одній кімнаті з курцем, вдихає протягом дня стільки шкідливих речовин, наче б вона сама викирила кілька цигарок, і дорослим людям, що живуть або працюють в одній кімнаті з курцями тютюновий дим користі не дає; вони часто хворіють на бронхіт або захворювання серцево-судинної системи.

...Сінгапурська молодь, щоб знизити витрати на весілля, справляє це свято гуртом. Нещодавно в такий спосіб одразу одружилося 150 пар.

Японський лікар Кенст Мацуумура сконструював апарат, який успішно виконує усі найважливіші функції людської печінки. Апарат можна підключити на кілька годин щодоби.

В Норвегії створили грандіозну споруду для розвідувальних потреб у відкритому морі і видобування нафти з морського дна. Цей плаваючий острів викликав загальну цікавість, бо його зроблено не із сталі, а з бетону.

Лист Віктора Некрасова акад. Снєжньовському

(Перекладено з російської мови оригіналу)

Шановний академіку Снєжньовський!

Якщо Ви пам'ятаєте, три з половиною роки тому, а точніше — в кінці 1971 року, я написав Вам листа. Він торкається Вашого інтерв'ю, присвяченого питадлію тримання і лікування у психілікарнях цілком здорових людей, запідозрених у іншомисленні.

Ви тоді мені відповіли, але просили Вашого листа не оприлюднювати, тому що ділилися в ньому думками і посилалися на факти, які не підлягають, на Ваш погляд, розголошенню. Я Ваше прохання виконав. Більше того — я не оприлюднив і свого листа, не бажаючи ставити Вас у скрутне положення, і дуже про це тепер жалкую — обидва листи, і мій, і Ваш, забрані від мене КГБ під час обшуку в січні минулого року.

Що ж змушує мене тепер знову звернутися до Вас, цього разу із відкритим листом?

По-перше, нестерпне положення і тяжкий стан здоров'я моого друга, Леоніда Плюща, який вже два роки мучиться у стінах Дніпропетровської спеціальної психілікарні. Про високий інтелект цього видатного математика, а не лише про його повну осудність, можу дати свідчення будь-де і під якою бажано присягою.

По-друге, присвячений тому ж Плющеві "Посібник із психіатрії для інакомислячих" Володимира Буковського і Семена Глузмана, з котрим я щойно лише ознайомився.

Це — спонукальні причини.

А тепер по суті.

Невже Ви — видатний спеціаліст, академік, на схилі літ, коли звичайно роблять підсумки переднього життя, не відважитеся призватися і повідати світові, у ім'я правди і справедливості, котрі, надіюсь, Вам не простиють, що все, що діється з інакомислячими у відомих Вам психілікарнях — жахливо-потворне? Я не знайомий, на жаль, з такою сміливою і шляхетною людиною, як Володимир Буковський, але добре знаю і люблю молодого, талановитого психіятра, Семена Глузмана. Іхній "Посібник" написаний у найстриманіших і спокійних висловах, убивчий для очолюваної Вами течії у психіятрії. Він — ще один, причому дуже переконливий, доказ того, наскільки жахливе і нелюдяне вживання медицини у боротьбі з людиною, котра хоче думати не за вказівками. Вона не кидає, і навіть не збирається кидати бомби, не бере участі у змовах, не прагне повалити уряд чи змінити форму устрою — вона просто бажає думати. Думати і не приховувати своїх думок. Тим, можливо, людина і різиться від тварини.

А ось саме це й береться за злочин. Злочин, за який судять. Але якщо його — "злочин" — не можна підігнати під статтю закону, притягають вас, лікарів! І ви — лікарі — покірно виконуєте волю людей, для котрих психіятрія не наука лікування душевнохворих, а засіб покарання за право мислити і з чимось не погоджуватися.

Ви розвинули, а може навіть і придумали діагнози "в'ялотекучої шизофренії" і "паранояльної психопатії", під котрі може підпасти перша-ліпша здоровомисляча людина, не кажучи вже про видатних особистостей і геніїв, "психічна патологія" яких, за Вашим діагнозом, поза жодним сумнівом.

Ви, ані трохи не соромлячись, оперуєте такими поняттями, як "маячня реформаторства" або "маячня переслідування", ризикуючи у першому випадку визнати "паранояльними психопатами" Петра Первого і Леніна, а в другому — автора цих рядків, що навіть в обличчя не знов декого із тих, хто невідступно за ним слідував в останні місяці його життя у Києві.

До речі, чи не замислювалися Ви над тим, що і Вашу поведінку можна підігнати під якийсь комплекс? Комплекс, припустімо, "стремління до покори і виконання чужої волі" або, звучить на віт гарно, — комплекс "допомоги вовкові у конфлікті з ягням"... А що, як і за це будуть ув'язнювати до психілікарень? Може бути і Ви (не дай Бог) і Ваші однодумці опинитесь в якийсь палаці Дніпропетровської або Черняхівської спецпсихілікарні? І не переконуйте тоді себе, що палаця ця число 6 із відомого Чеховського оповідання.

Я думаю і надіюсь, шановний академіку Снєжньовському, що, прочитавши вищезгаданого "Посібника", Ви багато над чим задумаетесь. Нечуваної викривальної сили документ цей написаний за тюремними гратаами, написаний двома молодими людьми, із котрих один — Буковський — на власному досвіді пізнав, що таке психілікарня, а другий — Глузман — лікар, який обрав своєю спеціальністю психіятрію і, ризикуючи усім, навіть позбавленням свободи, бореться за чистоту і безкомпромісівість своєї професії.

На цьому я закінчу. Я закликаю Вас лише до одного. Огляньтесь на пройдений Вами шлях. Адже Ви, імовірно, вчинили багато добра людям. Відречіться ж, викрійте те зло, що його Ви, вільно чи невільно, завдали людям. Невже Ви хочете, щоб Ваше ім'я в історії психіятрії опинилося поруч імені професора Сікорського, який зганьбив себе у прогримілій на весь світ справі Бейліса, потвердивши можливість у жидів ритуальних убивств.

Огляньтесь, прошу Вас і здобудьтеся на відвагу... Вам легше буде вмирати.

Віктор Некрасов

10. III. 75. Оксфорд.

НЕ ЗАБУДЬТЕ

ВІДНОВИТИ

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ У МЮНХЕНІ

ЧЕРГОВИЙ ЛІТНІЙ СЕМЕСТЕР 1975

Виклади будуть відбуватися від 1 липня до 30 серпня 1975 р. на двох факультетах, у власному Домі УВУ, Пінценаверштрассе 15.

На філософічному факультеті до програми увійдуть такі курси — предмети:

1. Українське мовознавство в пов'язанні з порівняльною славістичною філологією, 2. Історія української літератури з порівняльною літературою, теорією літератури і етнографією, 3. Історія України з особливим узглядненням економічної географії, 4. Історія української культури з мистецтвознавством, 5. Педагогіка й дидактика з історією виховання і шкільництва в Україні, 6. Пропедевтика філософічних дисциплін із українською етнопсихологією і характеристикою української духовості, 7. Географія населення України.

Виклади зголосили на 1975 р. такі члени професорського складу філософічного факультету:

Звичайні професори:

д-р д-р П. Біланюк (Торонто): Історія Церкви, д-р О. Горбач (Франкфурт): Слов'янська філологія, д-р І. Кратохвіль (Кемнат, Нім.): Зоопсихологія і зоосоціологія, д-р В. Кубайович (Сарсель): Географія, д-р О. Кульчицький (Сарсель): Загальна й антропологічна психологія, д-р В. Лев (США): Українська й слов'янська філологія, д-р Я. Рудницький (Вінніпег): Слов'янська філологія, д-р В. Янів (Мюнхен): Психологія, соціологія.

Професори гостей:

д-р О. Бэрушенко (Бразилія): Історія, д-р Я. Гурський (США): Слов'янська філологія, д-р Л. Рудницький (США): Порівняльна література, д-р П. Феденко (Німеччина): Соціально-економічна історія Східної Європи, мгр. П. Цимбалістий (Англія): Слов'янська філологія, д-р С. Чорній (США): Українська література.

Надзвичайні професори:

д-р Г. Васькович (Мюнхен): Педагогіка й історія виховання, д-р М. Гоцій (Німеччина): Історія української культури й мистецтва, о. д-р І. Гриньох (Німеччина): Історія духовості Східної Церкви, д-р М. Степаненко (США): Українська література.

Доценти:

д-р А. Вирста (Франція): Історія української музики, д-р О. Воропай (Англія): Етнографія.

Викладачі:

мгр. М. Антохій (Німеччина): Порівняльна література, д-р М. Брик (Голландія): Історія України, д-р В. Вергун (США): Українська література, д-р О. Віntonюк (Мюнхен): Історія України, д-р А. Г. Горбач (Франкфурт): Українська література, д-р І. Жегуц (Мюнхен): Історія України, д-р А. Жуковський (Париж): Історія України, д-р І. Качуровський (Мюнхен): Українська література, д-р В. Маруняк (Мюнхен): Соціологія, д-р К. Митрович (Париж): Українська філософія, д-р Е. Райс (Париж): Українська література, д-р Б. Феденко (Франція): Історія України, д-р Г. Семенюк (Канада): Українська література.

На факультеті правничих та суспільно-економічних наук будуть курси в наступних ділянках:

1. Адміністративне право в союзській Україні, 2. Історія європейського приватного права з узглядненням Східної Європи, 3. Основи родинного і спадкового права в Україні, 4. Церковне право Східних Церков, 5. Соціологія з особливим узглядненням сучасної соціальної структури України, 6. Економічний устрій радянської України, 7. Господарське значення Української РСР в Радянському Союзі.

На 1975 р. зголосили виклади наступні члени професорського складу правничого та суспільно-економічного факультету:

Звичайні професори:

д-р Г. Горн (Мюнхен): Політична економія, міжнародне право, д-р Б. Кордюк (Мюнхен): Економічна географія, д-р Я. Падох (США): Історія українського права, торговельне право, д-р Я. Рудницький (Вінніпег): Право етнічних груп, д-р З. Соколюк (Мюнхен): Наука адміністрації й адміністративного права, д-р Т. Б. Цюцюра (Канада): Торговельне право, право праці.

Професори гостей:

д-р О. Бей (США): Політична економія, д-р І. Каменецький (США): Політичні науки.

Доценти:

д-р Г. Маєр-Лаврін (Німеччина): Римське право, д-р С. Ясовський (Мюнхен): Економіка й організація підприємства, податкове право.

Викладачі:

о. д-р М. Коржан (Мюнхен): Церковне право, мгр. А. Мельник (Мюнхен): Міжнародне право.

З вирахуваних вище ділянок наук студенти можуть отримати від професорів УВУ теми магістерських і докторських дисертацій.

Студенти зі ступнем бакалавра мають змогу перейти в УВУ доповнювальні студії (впродовж найменше двох семестрів) та, після складення всіх часткових іспитів і обов'язкових кольоквіюмів, приступити до дипломного магістерського іспиту.

Кандидати зі ступнем магістра, мають змогу завершити студії в УВУ докторатом, якщо вислухають найменше два семестри та представлять докторську дисертацію. Семестер зараховується після вислухання 140 годин і складення з них кольоквіюмів. Між семестрами кандидати є в по-

стійному контакті з визначеними деканатом патронами дисертацій.

Зголосення на студії в УВУ приймають деканати факультетів до 30 травня 1975 р. Семестральна оплата виносить 600.00 нім. марок (око-ло 250.00 ам. дол.). На прожиток в Мюнхені потрібноколо 300.00 нім. марок місячно, тому що всі учасники літнього семестру можуть користу-ватися приміщенням і харчуванням Інтернату "Рідної Школи" в Мюнхені та іншими гурто-життками, по знижених цінах.

Український Вільний Університет проголошує також вписи на

два високошкільні курси українознавства 1975 р.

для студіюючої молоді та учнів вищих класів гім-назій. Перший курс відбудеться від 3 до 14 березня 1975 р., другий від 21 липня до 8 серпня 1975 р. Дата літнього курсу припадає після про-щі до Риму на 1975 Святій Рік, так що учасники прощі можуть приїхати з Риму на курси.

Вже двадцять років УВУ влаштовує Високо-шкільні курси. На курсах учасники мають змогу значно поглибити знання з українознавства. Кожний учасник отримає свідоцтво відбутих курсів. Крім викладів, курсанти зможуть, як щороку, пізнавати Мюнхен і околиці та влаштовувати розвагові програми, товариські забави, прогулянки в Альпи і т. п.

Мало заможні студенти УВУ і учасники курсів УВУ можуть отримати стипендію від Комісії Допомоги Українському Студентству (КодУС) на сплату прожитку в Мюнхені. В тій справі треба писати на адресу:

KoDUS
F-95 Sarcelles, 29, rue des Bauves, France

Зголосення на літній семестер і Високошкіль-ні курси УВУ просимо слати на адресу Універ-ситету в Мюнхені:

Ukrainische Freie Universitaet
8 Muenchen 80, Pienzenauerstr. 15
BDR (West Germany)

Ректорат УВУ

ВЕНЕРА 5000 РОКІВ ТОМУ

Київський астроном проф. С. Вшехсвятський зна-шов у китайських записках, підтверджених і ін-шими джерелами, ствердження того, що 5 тисяч років тому планета Венера раптом розгорілася великим полум'ям. Усі сучасники стежили за цим явищем. Це свідчить, що 5 тис. р. тому на Венері мав місце якийсь катаклізм, який, як припускають вчені, міг знищити життя на цій планеті, якщо воно існувало.

Сонячні камені

Чудові вони, камені-самоцвіти землі україн-ської. Чорний, як південна ніч, моріон, прозорий, немов джерельна вода, гірський кришталь, темно-ліловий, як відблиски сонячних променів у надве-чірню пору, аметист. Неповторні красою опали, агати. Смарагдові зростки, янтарні зерна. Ство-рені природою, вони увібрали в себе всю ще-дрість землі і сонця.

Понад сто різних видів мінералів знаходять геологи у підземних коморах Полісся. І серед них напрочуд привабливі рожеві й голубі топази, які виділяються винятковою чистотою, міцністю, не-повторними формами, високими ювелірними яко-стями.

У найпотаємніших підземних схованках зберігає природу свої поклади. Щоб знайти їх, доводиться долати високі гранітні скелі, перекидати з місця на місце сотні тисяч кубометрів твердої породи. І все це заради якихось грамів, рідше кілограмів, речовини, яка кристалізувалася тисячоліттями.

Правда, трапляються особливі знахідки. Про них геологи з гордістю говорять: "наша рідкісна", або одним словом — "зnamенита".

Кілька років тому геологи Іршанського гірни-чо-збагачувального комбінату знайшли топаз ва-гою 117 кілограмів. В геологічних колекціях збе-рігаються унікальні монокришталі топазів, видо-бутих на Житомирщині, що дістали назву "Золоте Полісся", "Академік Ферсман", "Волинь". Ір-шанські топази охоче беруть ювелірні фабрики, купують зарубіжні фірми.

Донедавна топази видобували в кар'єрах, які нагадували древні амфітеатри. Гранітні брили, розташовані східцями, вели до копалень. Потужні струмені води вимивали зі шпарин голубі, жов-тувато-зелені самоцвіти. Тепер в Іршанському комбінаті запроваджено більш прогресивну тех-нологію видобутку. Найновіші електронні прила-ди допомагають гірникам точніше визначити мі-сце топазових друз, вкраплених у велетенські гранітні брили.

Сотні людей трудяться у забоях, шукаючи ча-рівний камінь.

Видобутий із землі камінь — це ще не само-цвіт. Щоб він заграв усіма кольорами радуги, потрібне втручання майстрів-гранувальників. За допомогою інструментів вони перетворюють зви-чайні квадратики, трикутнички в сонячні зірочки на перснях, запонках, сережках, кулонах. Щоро-ку у гранувальному цеху виготовляється близько ста тисяч ювелірних виробів.

A. ЯНУШЕВСЬКИЙ

(*"Наше слово"*, 3. 2. 75)

(Продовження з 2-ої стор.)

Марія Бараник, Чікаго, США	3.50
Інна Колос, Сілвер Спрінг, США	3.50
Петро Біланюк, Детройт, США	3.50
Мелетій Лека, Торонто, Канада	2.00
Михайло Муха, Гонконг, Канада	2.00
А. Когут, Воррен, США	2.00
Микола Барабаш, Вілловдейл, Канада	2.00
Б. Томашевський, Оттава, Канада	2.00
П. Лисенко, Піттсфільд, США	2.00
Григорій Китаєв, Клівленд, США	2.00
Федір Великохат'ко, Бразилія	2.00
Анна Поліщук, Вестон, Канада	1.50
Омелян Макогін, Клівленд, США	1.50
Іван Смолій, Ютіка, США	1.50
М. Матула, Мейплвуд, США	1.50
Якіз Сокіл, Мейс Ландінг, США	1.00
М. Марченко переслав зі збірки на помінальнім обіді св. п. Петра Чоботька в Наяgra Фоллс, Канада	15.00

НА 25-ИЙ ЮВІЛЕЙ "НОВИХ ДНІВ":

П. Плевако, Франція	\$30.00
Мих. Мельничук, Торонто, Канада	15.00
Віра Петренко, Норвегія	10.00
Константин Туркало, Нью Йорк, США	4.00

Всім щиро дякуємо за допомогу.
Редакція і адміністрація "Нових Днів"

ШКОЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

Іван Бережний

УКРАЇНСЬКА МОВА

Початкова граматика української мови ч. 1 Ціна \$ 1.50

Цей підручник задовольнить потреби

III-ї і IV-ої класів наших приватних шкіл.

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 1

Фонетика й морфологія Ціна \$ 3.00

Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ч. 2

Синтаксис Ціна \$ 2.50

Замовляти в "Нових днях".

Школам і книгарням та церковним громадам
— знижка.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

І.Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-ВІДНАННЯ", критичні зауваги з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багряний, "ЛЮДИНА БІЖИТЬ НАД ПРИРОДОЮ" — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багряний, "ТАК ТРИМАТИ".
Ціна: 3.50 дол.

Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОВОЮ. СТАЛІНЕ" — Ціна: 8 дсл.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.
Ціна: 3.00 дол.

LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE LAUGHING...

Підрядянський гумор зібрали і видав Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

А. Юриняк, КАМИКАДЗЕ НАДАС САМ, оповідання й фейлетони, 184 стор., звичайна обкладинка. — Ціна 5.00 дол.

М. Л. Подвєзько, УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка, близько 60 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

М. Л. Подвєзько, АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка, близько 50 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЬЯ СИЛА, ТРЕТЬЯ ШЛІХ, ТРЕТЬЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол.

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧASНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бондаренко, "Слово в дискусії, якої не було (замість аналізи дивних потягнень пп. М. Л.вицького та М. Степаненка)".
Ціна: 1 дол.

Анатолій Юриняк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПОЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЛДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександер Солженицин, "НОБЕЛІВСЬКА ЛЕКЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

POSTAGE PAID AT TORONTO
 Second Class Mail Registration
 Number 1668
 If not delivered please return to
 NOWI DNI
 28 Northcliffe Blvd.
 TORONTO, ONT., CANADA
 M6H 3H1

УКРАЇНСЬКА КНИГА В ТОРОНТО

ОГОЛОШУЄ

НОВІ КНИГИ З УКРАЇНИ

АРХЕОЛОГІЯ. Но. 15/75. "Наукова думка", Київ 1975, стор. 117. \$2.75

У збірнику вміщено статті з питань стародавньої історії та археології України, повідомлення про нові відкриття на території УРСР, матеріали про охорону пам'яток історії і культури.

Бедзик Д. УКРАДЕНІ ГОРИ. "Дніпро", Київ 1975, стор. 679. 3.50

Трилогія складається з 3-ох романів "Украдені гори", "Підземні громи" і "За хмарами зорі". Письменник розповідає про життя трудящих Лемківського краю. Події відбуваються також у Львові, Києві, в південних степах України.

Лисенко П. С. СЛОВНИК ПОЛІСЬКИХ ГОВОРІВ. "Наук. Думка", Київ 1974, стор. 260. 2.10

У книзі досліджуються питання лексики полісських говорів. До словника, крім виразно діалектної лексики, включені також деякі слова загальнонародної розмовної мови, що мають цікаві семантичні, граматичні та акцентологічні особливості.

ЛЬВІВЩИНА. Альбом. "Мистецтво", Київ, 1974, стор. 199. 13.50

Альбом з серії "Області Радянської України", великого формату, ілюстрований кольоровими і чорнобілими фотографіями. Розповідає про минуле і сучасне міст і сіл Львівщини, про стародавні пам'ятники, про сучасну культуру, науку, працю, про розквіт народних талантів.

Микитась В. Л. ПРАВДА ПРО ВАСИЛЯ

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.

В Онтеріо просимо додавати 7% сейл тенс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та називу книжки.

СТЕФАНИКА. "Наукова Думка", Київ 1975, стор. 92. 0.80

У книзі дана стисла характеристика світогляду і творчості видатного українського письменника й громадського діяча В. С. Стефаника.

НАРОДНІ ПІСНІ З ГОЛОСУ ДНІПРОВОЇ ЧАЙКИ та в її записах. "Музична Україна", Київ 1974, стор. 214. 1.35

КОМПЛЕКТ МІНІЯНЮРНИХ КНИЖОК.

"Дніпро", Київ 1974. 2.95

Комплект складається з 4 маленьких книжок: "Образне слово", "Пісні з Полонини", "Струни серця", Народні усмішки".

Шалімов С. А., Шадура О. А. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА КУХНЯ. "Техніка", Київ 1974, стор. 266. 6.75

В цьому виданні публікуються рецепти приготування страв та виробів української кухні, розроблені на основі рецептів і способів приготування давніх українських страв. Подано також рецепти нових страв. Книга ілюстрована кольоровими фотографіями.

ШАЕМНИЦЯ СКЛЯНОЇ ГОРИ. Закарпатські народні казки, зібрані Михайллом Фінцицьким. Переклад з угорської Ю. Шкраббінія. "Карпати". Ужгород 1975. стор. 188. 1.50

Ця книга з серії "Коло гірської ватри", вміщує 40 казок: "Про бідного мандрівника", "Сини сліпого царя", "Син удовиці", "Коли має бути чоловік щастлив" та інші.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
 Tel.: 532-8928